

Stiina Vard

SAKU VALLA KESKKONNAHOIDLIKE AVALIKE ÜRITUSTE KORRALDAMISE JUHEND

LÕPUTÖÖ

Tehnoloogia ja ringmajanduse instituut
Keskkonnatehnoloogia ja -juhtimine
Juhendaja: Monica Vilms, *PhD*

Tallinn 2024

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Stiina Vard**

annan Tallinna Tehnikakõrgkoolile (edaspidi kõrgkool) tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhend

- 1) reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada ja teha üldsusele kättesaadavaks Tallinna Tehnikakõrgkooli digiarhiivi DSpace kaudu;
- 2) reprodutseerimiseks pärast piirangu lõppu juhul, kui instituudi direktori korraldusega on kehtestatud lõputöö avaldamisele tähtajaline piirang.

Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile ja kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid ega muid õigusi.

Autorideklaratsioon

Mina, **Stiina Vard**

tõendan, et lõputöö on minu kirjutatud. Töö koostamisel kasutatud teiste autorite, sh juhendaja ja iseenda varasematele teostele on viidatud õiguspäraselt.

Kõik isiklikud ja varalised autoriõigused käesoleva lõputöö osas kuuluvad autorile ainuisikuliselt ning need on kaitstud autoriõiguse seadusega.

(allkirjastatud digitaalselt)

Juhendaja **Monica Vilms**

Töö vastab lõputööle esitatavatele nõuetele.

(allkirjastatud digitaalselt)

Lõputöö on kaitsmisele lubatud instituudi direktori korraldusega.

(allkirjastatud digitaalselt)

(kuupäevad digiallkirjades)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1 SAKU VALD	6
1.1 Juhtimine	6
2 KESKKONNAHOIDLIKUD AVALIKUD ÜRITUSED	8
2.1 Keskkonnahoidlik üritus.....	8
2.2 Senine kogemus keskkonnahoidlike ürituste korraldamisega Saku vallas	8
2.3 Õigusaktid	9
2.4 Keskkonnakaitse õiguspõhimõtted	11
2.4.1 Lõimimispõhimõte	11
2.4.2 Vältimispõhimõte.....	11
2.4.3 Loodusvarade säästliku kasutamise põhimõte	12
3 JUHENDI KOOSTAMINE	13
3.1 Ressursitõhusus	14
3.2 Toitlustus ja toidunõud	16
3.2.1 Toitlustus	16
3.2.2 Toidunõud	19
3.3 Jäätmete liigiti kogumine	21
3.4 Transport.....	23
3.5 Ümbritsev keskkond.....	24
3.6 Kommunikatsioon	25
3.7 Juhendi kehtestamine ja rakendamine.....	26
4 SAKU VALLA AVALIKE ÜRITUSTE KORRALDAJATE ARVAMUS	28
KOKKUVÕTE	33
SUMMARY.....	35
VIIDATUD ALLIKAD.....	37
LISAD	42
Lisa 1. Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhend	43
Lisa 2. Intervjuu küsimused	51

SISSEJUHATUS

Ürituste tööstus on kiiresti muutumas maailma majanduse üheks olulisemaks sektoriks, millel võib olla nii positiivseid kui ka negatiivseid mõjusid ümbritsevale keskkonnale ja kohalikele kogukondadele. Seega on juba planeerimis- ja arendusfaasis vajalik keskkonnahoidlike põhimõtete rakendamine. [1] Üritused on ka suurepärane viis suhelda suure hulga inimestega, luua sidemeid, edendada koostööd ja tõsta teadlikkust ning seeläbi aidata kaasa positiivsetele muutustele [2]. Üritustel on inimesed rohkem vastuvõtlikumad uutele ideedele ja nii on võimalik neid inspireerida oma käitumisharjumusi muutma. Ürituste korraldaja saab keskkonnahoidlike põhimõtete kaudu edastada sõnumeid ja näidata eeskuju, et selline mõtteviis leviks ka üritusest väljapoole. [3]

Keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise vaatest tulenevad Eesti seadustest nõuded jäätmeid liigiti koguda ja kasutada korduskasutatavaid toidunõusid. Sõnastatud on keskkonnakaitse põhimõtted, kuid puuduvad konkreetSED riiklikud nõuded või juhendid, mis puudutaks teisi ringmajanduslikke põhimõtteid ning keskkonnakahju vältimist. Selleks, et suunata Saku valla ürituste korraldajaid üritustega kaasnevat keskkonnamõju vähendama, on vaja luua neile juhendmaterjal ning panna paika kriteeriumid, millega nad arvestama peavad. Juhendi kättesaadavus lihtsustab keskkonnahoidlike ürituste korraldamist ja annab kiire ülevaate keskkonnavalitsuse aspektidest, mida tuleb ürituste korraldamise puhul arvesse võtta. Samuti on tänu vallavalitsuse poolt korraldusega kinnitatud nõuetele võimalik vallavalitsusel endal ürituste korraldajaid keskkonnahoidlikumate valikute poole suunata.

Eesmärgiga tagada keskkonnahoidlike ürituste toimumise efektiivsust ja järjepidevust, on kestlike sündmuste koolitaja Acento kohalikele omavalitsustele edastanud soovitusel panna keskkonnahoidlike ürituste nõuded kirja kas kohaliku omavalitsuse eeskirjadesse või avalike ürituste korraldamise korda. Muuhulgas soovitab Acento toetada ürituste korraldajaid abistava info ja juhendmaterjalidega. [4]

Käesoleva lõputöö eesmärk on koostada Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhend. Lõputöö käigus võetakse arvesse Saku valla ürituste korraldamisega seotud keskkonnavalitsuse ning vastavalt neile koostatakse tuginedes erinevatele uurimustele, teadusallikatele kui ka rahvusvahelistele õiguspõhimõtetele keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhend.

Lõputöö koosneb teoreetilisest ja praktilisest osast. Teoreetiline osa koosneb kahest peatükist. Teoreetilise osa esimeses peatükis kirjeldatakse Saku valla tausta ja sealseid asutusi, kes tegelevad avalike ürituste korraldamisega. Teises peatükis on kirjeldatud seni Saku vallas läbi viidud keskkonnahoidlike aspektidega üritusi ning eraldi on selgitatud

õigusakte ja keskkonnapõhimõtteid, millele tuginedes juhend koostatakse. Töö praktiline osa koosneb samuti kahest peatükist. Esimene peatükk kirjeldab Saku valla keskkonnahoidlike ürituste korraldamise juhendi koostamist ning selle koostamise aluseks võetud andmeid ja fakte. Antud peatükk sisaldab ka töö käigus valminud juhendi kehtestamist ja edaspidist rakendamist. Praktilise osa teine peatükk sisaldab kahe suurema Saku valla ürituste korraldaja, Saku Valla Kultuurikeskuse ja Saku Valla Noortekeskuse juhatajatega läbi viidud intervjuusid. Intervjuude käigus kaardistati ürituste korraldajate senised kogemused keskkonnahoidlike ürituste läbiviimisel, sellega seotud kitsaskohad ja nende ettepanekud paremaks edaspidiseks koostööks Saku Vallavalitsusega keskkonnahoidlike ürituste korraldamiseks.

Käesoleva lõputöö teema valik tuleneb sellest, et autor töötab Saku Vallavalitsuses keskkonnaspetsialistina ning vastavalt eeltoodule nägi Saku Vallavalitsus vajadust sellise juhendi koostamiseks. Samuti soovis autor suhelda Saku valla suuremate ürituste korraldajatega, et luua parem side Saku valla asutuste ja vallavalitsuse arendus- ja keskkonnateenistuse vahel ning saada teada, millised on ürituste korraldajate senised kogemused keskkonnahoidlike ürituste korraldamisega ning millised on nende ootused vallavalitsusele seoses juhendi rakendamisega.

1 SAKU VALD

Saku vald paikneb Harjumaa keskosas, külgneb põhja poolt Tallinna linnaga, lõuna poolt Rapla maakonna Kohila valla, idast Kiili ja Kose ning läänest Saue vallaga. Saku valla territoorium on 170 km² ning piirneb lääne poolt Tallinn-Pärnu-Ikla ja ida poolt Tallinn-Rapla-Türi maanteega. Saku alevikku läbib Vääna jõgi, valla lõunaosas Kiisa alevikus voolab Keila jõgi. Saku vallas on kaks alevikku ja 19 küla, kus elas 2024. aasta 1. märtsi seisuga 11 902 elanikku. Saku valla alevikud on Kiisa ja Saku, külad on Juuliku, Jälgimäe, Kajamaa, Kasemetsa, Kirdalu, Kurtna, Lokuti, Metsanurme, Männiku, Rahula, Roobuka, Saue, Saustinõmme, Sookaera-Metsanurga, Tagadi, Tammemäe, Tõdva, Tännassilma ja Üksnurme. Saku valla keskus on Saku alevik. Saku vald moodustati esmakordselt 1866. aastal, vallaõigused taastati 16. jaanuaril 1992. [5]

Saku valla tunnuslause on "Läbi rohelise akna". Rohelisest aknast välja vaadates näeme kaunist loodus- ja elukeskkonda - kaitstud metsi ja loodusväärtusi, heakorrastatud asulaid, otstarbekat teede võrku, hästi toimivat olmet ning keskkonnasõbralikku ettevõtlust. Rohelisest aknast sisse vaadates näeme rahul olevaid, kodukohast lugu pidavaid, tervislike eluviisidega Saku valla elanikke. [5] Selle vaate hoidmiseks ja parendamiseks on Saku Vallavalitsus võtnud vastutuse oma ökoloogilise jalajälje ja tarbimise eest. Saku Vallavalitsuse eesmärk on luua Saku vallast piirkond, kus nii elanikud, ettevõtted kui kogukonnad väärtustavad neid ümbritsevat keskkonda ning suhtuvad sellesse säästlikult ja heaperemehelikult. [6]

Valdav osa avalikest- ja erateenustest paiknevad Saku alevikus, kus on ka poed, lasteaiad ja tervishoiuteenused. Samuti võib teenuskeskuseks lugeda Kiisa alevikku. Ka suurem osa valla avalikke üritusi leiavad aset kas Saku või Kiisa alevikus. [7]

1.1 Juhtimine

Saku valla tegevust korraldab Saku Vallavolikogu ning valla tööd juhib Saku Vallavalitsus. Saku Vallavolikogu on 19- ja valitsus 4-liikmeline. Saku Vallavolikogu esimees on 2024. aasta seisuga Eero Alamaa ja Saku vallavanem on Marti Rehema [8]. Vallavolikogu juurde on moodustatud seitse alatist komisjoni: revisjonikomisjon, eelarvekomisjon, hariduskomisjon, kultuuri- ja külaelukomisjon, sotsiaalkomisjon, keskkonna- ja arenduskomisjon ning spordikomisjon [9]. Saku Vallavalitsuse struktuuri kuulub seitse teenistust: finantsteenistus, toitlustusteenistus, majandusteenistus, haridus- ja kultuuriteenistus, arendus- ja keskkonnateenistus, ehitus- ja planeerimisteenistus ning sotsiaalhoolekandeteenistus [10].

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus määrab kindlaks kohaliku omavalitsuse ülesanded, vastutuse ja korralduse. Mitmed kohaliku omavalitsuse ülesanded ja kohustused on sätestatud või määratletud ka valdkondlikes seadustes. Kohalikul omavalitsusel on kohustus korraldada sotsiaalse ja -teenuseid, eakate hoolekannet, kultuuri-, spordi- ja noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla teede ja linnatänavate korrashoidu. Lisaks eeltoodule on kohaliku omavalitsuse kohustus ka koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide, gümnaasiumide ja huvikoolide, raamatukogude, rahvamajade, turva- ja hooldekodude, tervishoiuasutuste ning teiste kohalike asutuste ülalpidamine. [11]

Kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmiseks on Saku Vallavalitsusel 12 hallatavat asutust. Üldharidusasutused on Saku Gümnaasium, Kurtna Kool (põhikool ja lasteaed) ning Kajamaa Kool. Lasteaedu on vallas kolm (Kurtna Kooli koosseisus tegutsev lasteaed, lasteaed Terake ja lasteaed Päikesekild). Huvitegevust pakub Saku Valla Kultuurikeskus, mis tegutseb peamiselt Saku alevikus ja Kiisa Vabaajakeskuses. Muusikalist haridust korraldab Saku Muusikakool. Spordivaldkonna tegevusi korraldab Saku Valla Spordikeskus, noorsootööd koordineerib Saku Valla Noortekeskus, tegutsedes nii Saku kui ka Kiisa alevikus. [7]

2 KESKKONNAHOIDLIKUD AVALIKUD ÜRITUSED

2.1 Keskkonnahoidlik üritus

Vastavalt korrakaitseaduse § 58 lõikele 3 on avalik üritus defineeritud kui avalikus kohas toimuv ja avalikkusele avatud lõbustusüritus, võistlus, etendus, kaubandusüritus või muu sellesarnane inimeste koos olemine, mis ei ole koosolek.

Keskkonnahoidlik on üritus, mis on vastutustundlikult planeeritud ja kus on kasutusele võetud kõik võimalikud meetmed negatiivsete keskkonnamõjude vähendamiseks ning loodusvarade ammendumise vältimiseks [2].

2.2 Senine kogemus keskkonnahoidlike ürituste korraldamisega Saku vallas

2023. aastal toimus Saku valla sündmuste kalendri andmetel Saku vallas 280 avalikku üritust. Kõige rohkem korraldasid Saku vallas üritusi Saku Vallavalitsus (59 üritust), Saku Valla Noortekeskus (70 üritust) ja Saku Valla Kultuurikeskus (92 üritust). Vallas igal aastal toimuvad suuremad üritused on festival Sack von Sound, Saku kevadlaad, koolialguse festival ja jõululaad. [12]

Aastast 2022 hakati Saku vallas keskkonnahoidlike ürituste korraldamisele rohkem tähelepanu pöörama, kui soetati SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetusega korduskasutatavad valla logoga topsid, mida on võimalik kasutada valla avalikel üritustel ühekordsete joogitopside alternatiivina [13]. Esmakordselt kasutati valla korduskasutatavaid topse 2022. aasta Saku kevadlaadal. Arvutuste kohaselt välditi siis vähemalt 500 ühekordse topsi jäätmete hulka sattumist. [14] Pärast seda katsetati korduskasutatavate topside süsteemi ka Sack von Sound festivalil. Seal võeti korduskasutatavate topside süsteem hästi vastu ja mõned külastajad tulid festivalile ka oma topsiga. Festivalil läks kasutusse ligikaudu 4000 korduskasutatavat topsi ehk tekkinud jäätmete hulk võrreldes eelmiste aastatega, kui kasutati ühekordseid topse, oli kindlasti märkimisväärselt väiksem. Ka toidlustajaid valides lähtuti kodumaise tooraine ning vähemate jäätmete tekitamise põhimõttest. [15]

Kuivõrd keskkonnahoidlike ürituste korraldamine ei seisne vaid ühekordsete toidunõude kasutamisega seotud jäätmetekke vähendamises ning on veel teisigi keskkonnaaspekte, millele tähelepanu pöörata, siis nägi nii Saku Vallavalitsus kui ka Saku Vallavolikogu vajadust koostada Saku valla avalike ürituste korraldajatele keskkonnahoidlike ürituste korraldamise juhend. Juhendi olemasolu tagab kõigile ürituste korraldajatele kergesti

kättesaadava ja ühtmoodi mõistetava teabe, millest lähtuda. Seni on avalike ürituste puhul tähelepanu pööratud peamiselt vaid jäätmete liigiti kogumisele.

2.3 Õigusaktid

Alustades Euroopa Liidu poolt kehtestatud direktiividest ja lõpetades kohaliku omavalitsuse määrustega, on erinevate õigusaktidega pandud paika põhimõtted ja nõuded, mida tuleb järgida selleks, et tagada Maa ressursside jätkusuutlikkus ning negatiivne mõju keskkonnale oleks minimaalne.

Euroopa Liidu jäätmete raamdirektiivis (direktiiv 2008/98/EÜ) on sätestatud jäätmehierarhia, mida kohaldatakse prioriteetide järjestuses jäätmetekke vältimist ja jäätmekäitlust käsitlevates õigusaktides ja poliitikas [16]. Jäätmehierarhia seisneb selles, et eelistada tuleb hierarhias kõrgemal tasemel paiknevaid lahendusi. Esmajärjekorras tuleb jäätmeteket vältida ning kui see on võimatu, siis tuleb võimalikult suures mahus jäätmeid korduskasutuseks ette valmistada, seejärel ringlusse võtta ja muul viisil taaskasutada, eesmärgiga jäätmeid prügilasse ladestada võimalikult vähe. [17]

5. juunil 2019. aastal võttis Euroopa Parlament ja Nõukogu vastu direktiivi teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta (direktiiv (EL) 2019/904). Antud direktiiv on tuntud ka kui ühekordse plasti direktiiv (ingl. *Single-Use Plastics Directive*). Selle eesmärk on vähendada teatavatest plasttoodetest tekkivate jäätmete koguseid ning edendada ringmajanduse lähenemisviise, keskendudes ühekordselt kasutatavate toodete asendamisele säästvate ja mittetoksiliste korduskasutatavate alternatiividega. Direktiivi järgi peavad liikmesriigid muuhulgas kehtestama vajalikud meetmed, et vähendada joogitopside ja toidupakendite kasutamist võrreldes 2022. aastaga 2026. aastaks (direktiivi artikkel 4). Jäätmetekke vältimine on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2008/98/EÜ (4) sätestatud jäätmehierarhia esimene eesmärk. [18]

Direktiivist tulenevate nõuete tõttu muudeti 01.05.2023 Eesti pakendiseadust ja jäätmeseadust. Pakendiseaduse § 5 lõige 8 näeb ette, et avalikel üritustel on lubatud kasutada toidu ja joogi serveerimiseks üksnes korduskasutatavaid anumaid ja söögiriistu. Antud nõue rakendus 2024. aasta 1. jaanuarist (pakendiseaduse § 39⁵). Pakendiseadust oli on vaja antud sätte osas täiendada ka seetõttu, et selline praktika oleks kasutusel üle Eesti. Seni oli antud nõude kehtestanud vaid Tallinna linn. Pakendiseadusest tulenevalt on avaliku ürituse korraldaja kohustus tagada, et toidu ja joogi serveerimiseks kasutatakse üritusel ainult korduskasutatavaid anumaid ja söögiriistu. Kohustuse rikkumise korral on võimalik rikkuja vastutusele võtta ja määrata rahaträhv (pakendiseaduse § 30²). Nende nõuete rikkumise korral on kohtuväliseks menetlejaks kas Keskkonnaamet või kohalik omavalitsus [19].

Alates ühekordse plasti direktiivi nõuete ülevõtmisest Eestis on vastavalt jäätmeseadusele (§ 22³ ja § 22⁴) ja pakendiseadusele (§ 5 lg 3) keelatud ka lasta turule ühekordselt kasutatavaid plasti sisaldavaid tooteid, nagu näiteks vahtpolüstüreenist valmistatud toidupakendid, millest pakutakse valmistoitu, vahtpolüstüreenist joogipakendid, vahtpolüstüreenist joogitopsid ning ühekordselt kasutatavad plasti sisaldavad söögiriistad (kahvlid, noad, lusikad ja söögipulgad), taldrikud, kõrred, joogisegamispulgad ning õhupallide varred. Lisaks on keelatud ka ühekordselt kasutatavad biolagunevast või biopõhisest plastist valmistatud toidunõud ning osaliselt plasti sisaldavad ühekordsed pabernõud. Kui need tooted on Eesti turule suunatud enne pakendiseaduse muudatuste jõustumist (ehk enne 01.05.2023), siis võib need lõpuni tarbida, kuid alates 01.05.2023 uusi ühekordseid plastnõusid Eesti turule lasta ei tohi. [20]

Keskkonnaministri 03.06.2022 määruse nr 28 "Olmejäätmete liigiti kogumise ja sortimise nõuded ja kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused" § 2 näeb ette, et jäätmetekitaja on kohustatud liigiti koguma vähemalt järgmisi jäätmeliike: paber ja kartong; plastid; metallid; klaas; biolagunevad aia- ja haljastujäätmed; biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed; bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastujäätmed; pakendid, sealhulgas paber- ja kartongpakendid, plastpakendid, puitpakendid, metallpakendid, komposiitpakendid, klaaspakendid ja tekstiilpakendid; puit; tekstiil; suurjäätmed; probleemtoodete jäätmed; ravimijäätmed; ohtlikud jäätmed ning olmes tekkinud ohtlikke aineid sisaldavad või nendega saastunud pakendid.

Saku valla keskkonnahoidlike ürituste korraldamist puudutavaid nõudeid reguleerib Saku Vallavolikogu 22.08.2019 määruse nr 10 "Jäätmehoolduseeskiri" § 6. Keskkonnahoidlike avalike ürituse korraldamisega seotud nõuded jõustusid määruse muutmisega 02.01.2024. Edaspidi on kõigil Saku valla avalike ürituste korraldajatel kohustus täita Saku Vallavalitsuse poolt kinnitatud ja Saku valla veebilehel avalikustatud keskkonnahoidlike ürituste korraldamise juhendis sätestatud miinimumnõudeid. Avalikel üritustel peab olema tagatud jäätmete liigiti kogumine ning eraldi tuleb kindlasti koguda kuute liiki jäätmeid:

- biojäätmed;
- plast- ja metallpakend, joogikartong;
- paber- ja kartongpakend;
- klaaspakend;
- pandipakend;
- segaolmejäätmed.

Selleks, et jäätmete liigiti kogumine avalikel üritustel toimiks, tuleb ürituse korraldajal tagada ka see, et jäätmete kogumismahutid oleksid märgistatud kõigile arusaadavalt ja nähtavalt. Kliimaministeeriumi poolt avaldatud jäätmeliikide siltidel, mida kasutatakse

valdavalt üle Eesti, on kujutatud iga jäätmeliik erineva tunnusvärvi ning vastava piktogrammi ja nimetusega. Ühtset jäätmete märgistamissüsteemi kasutades on liigiti kogumine kasutajale kõige paremini meelde jääv ning arusaadav.

2.4 Keskkonnakaitse õiguspõhimõtted

Läbi rahvusvaheliste keskkonnaalaste konventsioonide või lepingute on Eesti keskkonnaõigusesse jõudnud mitmed keskkonnakaitse põhimõtted. Need põhimõtted ei anna ette konkreetseid käitumisjuhiseid, kuid neid tuleb arvesse võtta. Kuigi keskkonnaseadustiku üldosa seaduses on lähtutud sellest, et nende põhimõtete otseseks adreksaadiks on haldusorganid ja kohtud ning mitte eraõiguslikud isikud, siis avaldavad need kaudselt siiski neile ka mõju. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduses kirjeldatud põhimõtteid arvesse võttes on võimalik tagada keskkonnakaitse potentsiaalselt suures ulatuses. [21]

2.4.1 Lõimimispõhimõte

Keskkonnaseadustiku üldosa seaduses on lõimimispõhimõte sõnastatud järgmiselt: "Keskkonnakaitse kõrget taset tagavad kaalutlused peavad olema arvesse võetud kõikide eluvaldkondade arengu suunamisel, et tagada säästev areng." [21]

Lõimimispõhimõtte aluseks on, et iga tegevus võib mõjutada keskkonda ning seeläbi inimeste tervist ja heaolu, mistõttu ei saa keskkonnapoliitika olla vaid eraldi poliitikavaldkond, mis õhu, vee, pinnase ja eluslooduse kaitseks meetmeid koondab. Seega on oluline muuta keskkonnahoidlikumaks kõigi eluvaldkondade areng, arvestades keskkonnakaitse kõrge taseme tagamist arengu suunamisel, õiguslikul reguleerimisel ja ka nende normide rakendamisel. Kõrgetasemeline keskkonnakaitse peab olema koos teiste valdkondlike eesmärkidega sama prioriteediga ning püüelda tuleb nende kõigi saavutamise poole. Lõimimispõhimõtte rakendamise eesmärk on tagada säästev areng ehk jätkusuutlikkus. [21]

2.4.2 Vältimispõhimõte

Keskkonnaseadustiku üldosa seaduses on vältimispõhimõte sõnastatud järgmiselt: "Keskkonnaohtu tuleb vältida. Keskkonnaohtu või olulist keskkonnahäiringut tuleb taluda, kui tegevus on vajalik ülekaaluka huvi tõttu, puudub mõistlik alternatiiv ja keskkonnaohu või olulise keskkonnahäiringu vähendamiseks on võetud vajalikud meetmed." [21]

Vältimispõhimõtet rakendatakse keskkonnaohu puhul ning seetõttu olukordades, kui keskkonnahäiringu tekkimine on piisavalt tõenäoline ja see on oluline. Mida olulisem on potentsiaalne keskkonnahäiring, seda väiksem on üldjuhul selle esinemise tõenäosus. [21]

Keskkonnahäiring on vahetu või kaudne negatiivne mõju keskkonnale, mis kaasneb inimtegevusega. Olulise keskkonnahäiringu all on mõeldud sellist intensiivset keskkonnale avaldatavat negatiivset mõju, mis üldjuhul ei ole lubatav. [21]

Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-st 14 tuleneb ka hoolsuskohustus, mis näeb ette, et igaühel on üldine kohustus alati vähendada tema poolt tekitatavaid keskkonnahäiringuid, kui see on isikult mõistlikult oodatav. [21]

2.4.3 Loodusvarade säästliku kasutamise põhimõte

Keskkonnaseadustiku üldosa seaduses on loodusvarade säästliku kasutamise põhimõte sõnastatud järgmiselt: "Taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid tuleb kasutada säästlikult, arvestades nende looduslikku täienemist ja varude jätkumist võimalikult pikaks ajaks. Seaduses sätestatud juhul kehtestatakse taastuva ja taastumatu loodusvara kasutusmäärad." [21]

Loodusvarade säästliku kasutamise põhimõte tugineb Eesti Vabariigi põhiseaduse §-le 5, mille kohaselt on "Eesti loodusvarad ja loodusressursid rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult". Säästlik kasutus tähendab seda, et taastuvate loodusvarade puhul arvestatakse nende loodusliku täienemise rütmiga ning taastumatute loodusvarade puhul tagatakse, et neid jätkuks võimalikult kauaks. [21]

Säästva arengu seaduse kohaselt jaguneb taastuv loodusvara kriitiliseks ja kasutatavaks varuks. Kriitiliseks nimetatakse minimaalset loodusvarade varu, mis kindlustab loodusliku tasakaalu ja võimaldab taastootmist, kaitsereežiimide täitmist ning bioloogilise ja maastikulise mitmekesisuse säilimist. Kriitilisest varust ülejäänul on loodusvara kasutatav varu. Taastumatu loodusvara on ressurss, mis pärast selle ära kasutamist enam kunagi ei uuene. Seetõttu tuleb taastumatut loodusvara kasutada nii, et oleks tagatud selle jätkusuutlikkus ning võimalusel tuleks selle asemel kasutada taastuvat loodusvara või mõnd muud tooret. [21]

3 JUHENDI KOOSTAMINE

Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhend on koostatud võttes arvesse suuremaid Saku vallas toimuvad avalikke üritusi ning nende omadusi. Juhend on mõeldud kasutamiseks Saku valla ürituse korraldajatele.

Kuivõrd suurem osa Saku vallas toimuvaid avalikke üritusi on ühepäevased ning üldjuhul ei reisita ürituse toimumiskohta väga kaugelt, siis ei ole juhendi koostamisel arvesse võetud näiteks üritusel osalejate ööbimise ja pikamaa transpordiga seotud keskkonnamõjusid.

Juhendis on eraldi välja toodud kohustuslikud nõuded ning antud on ka mõningad soovitusel, millega ürituse korraldaja võib arvestada, kuid ei pea. Juhendi kohustuslikud nõuded tulenevad peamiselt kas riiklikest või kohalikest õigusaktidest ja Euroopa Liidu keskkonnapoliitikast. Juhendi nõuete koostamisel on võetud aluseks ka keskkonnaseadustiku üldosa seadusest tulenevad lõimimispõhimõtte, vältimispõhimõtte ja loodusvarade säästliku kasutamise põhimõtte. Juhend käsitleb eraldi peatükkidena järgmisi teemasid:

- ressursitõhusus,
- toitlustus ja toidunõud,
- jäätmete liigiti kogumine,
- transport,
- ümbritsev keskkond,
- kommunikatsioon.

Juhendis on nõuded välja toodud võimalikult lühidalt ja konkreetset, et ürituse korraldajal oleks võimalik nõuete täitmist lihtsasti järgida. Kui ürituse korraldaja soovib täpsemat informatsiooni juhendi nõuete kohta, siis on võimalik seda leida Saku valla kodulehelt keskkonnahoidliku ürituse lehelt. Kujunduses on loetavuse parandamiseks kasutatud erinevate vormingutega pealkirju, alampealkirju ja täpploendeid. Olulistele märksõnadele on tähelepanu juhitud rasvase kirjaga. Mõnel lehel on toodud juurde täpsustavat informatsiooni, et lugeja saaks võimalikult palju informatsiooni juhendist kätte. Näiteks on kirjeldatud ressursitõhususe peatüki küljel, mis on ringlussevõetav materjal.

Käesoleva lõputöö järgnevates peatükkides on uuritud ja analüüsitud kõiki eeltoodud valdkondi tuginedes teadusartiklitele, uurimustele, välisriikides avaldatud keskkonnahoidlike ürituste korraldamise juhenditele ja muudele asjakohastele materjalidele ning saadud andmete põhjal on koostatud juhendi kohustuslikud ja soovituslikud nõuded ürituse korraldajatele.

3.1 Ressursitõhusus

Kogu maailmas tarbitakse igal aastal rohkem looduslikke toormaterjale, kui maakera suudab aastas toota. Neid toormaterjale kasutatakse kütusena energia ja materjalide tootmiseks, mida kasutame toodete valmistamiseks. [22] Globaalse ületarbimise päev (ingl. *Earth Overshoot Day*) tähistab kuupäeva, mil inimkonna nõudlus ökoloogiliste ressursside ja teenuste järele antud aastal ületab selle, millest Maa suudab sel aastal taastuda. 2023. aastal oli globaalne ületarbimise päev 2. augustil. 2024. aastal oli Eesti ületarbimise päev 2. märtsil, mis tähendab, et meie tarbimise järgi oleksid aastaks ette nähtud Maa ressursid otsas vaid kahe kuuga. [23] Loodusmaterjalide liigkasutamine põhjustab heitkoguste suurenemist, pinnase ja vee saastumist ning metsade raadamist, rääkimata tohutust jäätmekogusest. Seetõttu tuleks rakendada ringmajanduslikke põhimõtteid, kus tooted ja materjalid on mõeldud korduskasutamiseks, minimaalse väärtusekao ja keskkonnamõjuga. [22]

Üheks suurimaks ressursikuluks ürituste puhul on reklaammaterjalid ja viidad. Kuigi need on üldjuhul väga vajalikud, siis on need sageli mõeldud ühekordseks kasutamiseks. Samuti on need tihti valmistatud materjalidest, mida ei ole lihtne ringlusse võtta. Trükitud siltide ja reklaammaterjali asemel digitaalsete alternatiivide eelistamine on üks hea viis selle keskkonnamõju vähendamiseks. Teine võimalus on kasutada materjale, mida saab kas korduskasutada või mis on valmistatud ringlussevõetavast materjalist. [24] Ringlussevõetav materjal on eelkõige monomaterjal ehk ühe ja sama liigi materjalist koosnev. Plastidest on kõige paremini ringlussevõetavad monomaterjalidena polüetüleentereftalaat (PET), polüpropüleen (PP), madala tihedusega polüetüleen (LDPE) ja suure tihedusega polüetüleen (HDPE). Eelistatult võiks plast olla läbipaistev ja värvitu. Monomaterjalidena on veel kergesti ringlussevõetavad materjalid klaas, metall, paber ja papp. Ringlussevõttu soodustab ka see, kui tootes on kasutatud minimaalselt trükivärve, liime, etikette ja muid võõriseid. [25] Erinevaid dekoratiivseid elemente, viitasid ja reklaammaterjale saab hõlpsasti kujundada kasutamiseks pärast sündmust: sündmusepõhise terminoloogia või näiteks kindlate kuupäevade eemaldamine suurendab nende korduskasutatavust [24]. Kui on ilmingimata vaja kasutada paberil trükiseid, siis tuleks eelistada ringlussevõetud paberit, millel on näiteks Euroopa Liidu ökomärgis. Paberi ringlussevõtt vähendab raiepuude arvu, säästes loodusressursse. Iga tonn ringlussevõetud kiudu säästab keskmiselt 17 puud ja sellega seotud tselluloosienergiat. Võrreldes esmakordse paberiga kulutab ringlussevõetud paberi tootmine 28–70% vähem energiat. Samuti kulub vähem vett. Selle põhjuseks on asjaolu, et suurem osa paberitootmises kasutatavast energiast on puidu paberiks muutmiseks vajalik tselluloos. Ringlussevõetud paberi tootmine tekitab ka 20–50% vähem süsinikdioksiidi heitkoguseid kui esmasetest kiududest toodetud paber. [26] ELi ökomärgis tagab, et paberi tootmiseks

on kasutatud säästvalt majandatud metsadest pärit kiude või ringlussevõetud materjale, ohtlike ainete kasutamine on piiratud ning et paber on toodetud heitmeid ja energiatarbimist silmas pidades keskkonnahoidlikul viisil [27].

Lilliseadeid kavandades tuleks soetada kohalikku, selle asemel, et tarnida erinevatest riikidest pärit lilli. Tähelepanu tuleb pöörata sellele, millistel sortidel on parasjagu hooaeg (nt kevadel tulbid ja talvel kuuseoksad). Siiski tuleks võimalusel lilleseadete asemel eelistada korduskasutatavaid dekoratiivelemente või siis kasutada näiteks potitaimede renditeenust. [24]

Asjade rentimine ostmise asemel on üldjuhul nii majanduslikult kui ka keskkonnahoiu perspektiivist soodsam. Ürituste tarbeks esemete ostmise asemel rentimisega on võimalik vähendada nõudlust uute toodete järele. Aja jooksul vähendab nõudlus tootmist, mis omakorda vähendab tootmisega kaasnevat keskkonnajalajälge. Ürituste puhul on suureks probleemiks jäätmeteke ning rentimine aitab jäätmetekke vähenemisele otseselt kaasa, kuna esemed tagastatakse ja korduskasutatakse. Erinevalt ostetud esemetest, mis võivad pärast ühekordset kasutamist jäätteks muutuda, on renditud esemetel pikem elutsükkel, mis soodustab säästvat lähenemist ressursside kasutamisele. Selleks, et veelgi keskkonnamõju vähendada, tuleb pöörata tähelepanu ka sellele, kust renditud asjad hangitakse. Renditud esemete tarnimisega kaasneb transpordikulu, mille minimeerimiseks tuleks valida teenusepakkuja võimalikult ürituse toimumiskoha lähedalt. [28]

Üsna populaarne on üritustel tasuta meenete ja kingituste jagamine, kuid tihti kipuvad need olema ühekordse kasutusega ning nende tootmisega kaasnev keskkonnamõju on suur [2]. Kuigi esmapilgul võib näiteks korduskasutatav veepudel või riidest kott tunduda kui keskkonnahoidlik meene, siis kui neid jagatakse pea igal üritusel, ning inimestel koguneb neid palju, kaotavad need oma eesmärgi. Seetõttu tuleks meenete puhul eelistada näiteks praktilise väärtusega kohalike ettevõtjate poolt valmistatud/toodetud või söödavaid kingitusi. Osalejatele tuleks alati anda valik, kas nad soovivad meene vastu võtta või mitte, et vähendada ebavajalikku tarbimist. [29]

Võttes arvesse eeltoodut, on Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhendi ressursitõhususe keskkonnaaspekti peatükis kehtestatud järgmised kohustuslikud nõuded:

- Dekoratsioonid ja muu materjal peavad olema korduskasutatavad ja ringlussevõetavast materjalist valmistatud.
- Reklaammaterjalid on kujundatud nii, et neid oleks võimalik korduvalt kasutada.
- Inventari, materjali, meeneid ja vahendeid tellitakse vastavalt vajadusele nii, et ülejäägid oleksid minimaalsed.

- Välditakse paberil olevaid materjale ning need asendatakse elektrooniliste alternatiividega. Paberkandjal info edastamise puhul kasutatakse ringlusse võetud ökomärgisega paberit.

Juhendi ressursitõhususe keskkonnaaspekti juures on ürituse korraldajatele järgmised soovitusel:

- Enne peoinventari, dekoratsioonide või muude vahendite ostmist kaalutakse eelnevalt nende rentimist või tuttavatelt laenutamist.
- Taime- ja lillekaunistuste puhul on eelistatud kohalikud ja hooajalised või kasutatakse taimede renditeenust.
- Transpordiga kaasneva süsinikujalajälje minimeerimiseks eelistatakse teenusepakkujat, kes asub võimalikult lähedal ürituse toimumiskohale.
- Meeneid ja kinke tellitakse ning jagatakse nii vähe kui võimalik.
- Meenete jagamisel eelistatakse keskkonnahoidlikke ja praktilisi variante ning mitte ühekordse kasutusega asju.

3.2 Toitlustus ja toidunõud

3.2.1 Toitlustus

Toit on peaaegu kõigi ürituste jaoks ülioluline. Kui aga toitlustuse elluviimist korralikult läbi ei mõelda, võib külastajatele, personalile ja esinejatele toidu pakkumine anda olulise panuse ürituse keskkonnamõjusse. Alates söögiriistadest kuni jäätmete liigiti kogumiseni, kompostimisest kuni jäätmekäitluseni – toidu pakkumise korraldus on keskkonnasäästlike ürituste võtmetegur. [30]

A Green Future poolt 2023. aastal läbi viidud uuringust selgub, et toidu ja jookide tootmine ning tarbimine on üritustel suuruselt teine süsihappegaasi heiteallikas, moodustades 34% süsihappegaasi kogutekkest. Seda mõjutavad suuresti üritustel müüdava toidu tüüp (nt liha- või taimne) ja üritustel müüdavate jookide kogus. Üritused, kus on rakendatud taimetoidu- või taimepõhist poliitikat, on tavaliselt toiduga seotud heitkogused väiksemad. [31]

Toitlustuse planeerimisel tuleks arvestada järgnevaga:

- Eelistada kohalikke toidu- ja joogitarnijaid ja hooajalist toitu

Kasvav nõudlus laia valiku eksootiliste hooajaväliste toodete järele tähendab, et söödavat toitu transporditakse kaugemale kui kunagi varem. Lisaks kliimamuutustele kaasaaitamisele läbi transpordiga kaasneva süsinikujalajälje, on need suundumused seotud ka mitmete probleemidega, nagu värskuse, maitse ja mitmekesisuse vähenemine; vähema

est rohkem maksmine (kaugtoiduga seotud transpordi-, külmutus- ja pakkimiskulud); toiduga kindlustatuse, kultuuri, teadmiste ja oskuste vähenemine. [32]

Hooajalist toitu kasutavad toitlustusettevõtted kasutavad sageli paindlikke menüüsid, mis kasutavad ja tõstavad esile parasjagu parimaid tooraineid, mis on saadaval konkreetsel aastaajal. Sellel võib olla toidukvaliteedile palju kasu, kuna hooajaline toit on oma maitse ja värskuse tipus – sageli ka parima hinnaga. Sellest tuleneb ka märkimisväärne kasu keskkonnale, kuna hooajaline toit vajab tavaliselt vähem transportimist ja pakkimist ning mõnikord vähem põllumajanduskemikaalide kasutamist. [32]

- Eelistada mahetoodangut või keskkonnahoidlikult toodetud toitu

Tööstuslik põllumajandus põhjustab pestitsiidide kasutamise ja muudest intensiivsete põlluharimistehnikate kasutamisega ulatuslikke keskkonnakahju, nagu näiteks pinnase erosioon, veereostus ja elupaikade kahjustumine. [32]

Ürituse korraldamisega on võimalik toetada keskkonnasõbralikku põllumajandust ja loomakasvatust, tehes koostööd toitlustajate või kauplejatega, kes kasutavad kõrgemate tunnustatud standardite järgi akrediteeritud toiduaineid, näiteks EL mahemärgise või mõne muu riigi mahemärgisega märgistatud tooteid [32]. Mahemärgis kinnitab, et toidu tootmisel ei ole kasutatud sünteetilisi mineraalväetisi ega keemilisi taimekaitsevahendeid, vaid taimekahjustajate levikut tõkestatakse looduslike vahendite, mehaanilise võtete või tootmiskeskkonnas elurikkuse tagamisega. Mahepõllumajanduses hoitakse mulda viljakana vaid orgaaniliste väetiste või näiteks liblikõieliste kultuuride kasvatamise abil. Maheloomakasvatustes ei ole haiguste ennetamisel lubatud kasutada antibiootikume ning loomade heaolu tagamiseks, peavad nad saama viibida õues, süüa mahesööta ja rahuldada kõiki oma loomumaseid vajadusi. Lisaks eeltoodule lisatakse mahetoodetele väga piiratud valikus ja koguses looduslike lisaaineid, sünteetilisi lõhna- ja maitseaineid ei kasutata ning geneetiliselt muundatud organismide kasutamine on samuti keelatud. Seega saab mahemärgise olemasolul olla veendunud, et toit ei sisalda organismile kahjulikke aineid ning toit on toodetud keskkonnasäästlikult. [33] Mahetootjate kontaktandmed leiab mahepõllumajanduse registrist [34].

- Eelistada õiglase kaubanduse märgisega toiduaineid

Kohvi, suhkru, tee ja šokolaadi hinnad maailma turul on väga kõikumad ning langevad sageli tootmiskuludest allapoole. Selle põhjuseid on mitmeid ning need on tihti seotud ebaausate rahvusvahelist kaubandust reguleerivate reeglitega, mis kohustavad paljusid vaesemaid riike avama oma turgu impordile, tootes samal ajal kaupu ekspordiks. Tagajärjed võivad olla laastavad nii väiketootjatele kui ka põllumajandustöölisele Aafrikas,

Ladina-Ameerikas ja Aasias. Kuivõrd neil puuduvad teised töövõimalused ja heaoluühiskond, millele tugineda, ei saa paljud väiketalupidajad endale lubada esmatarbekaupu, toitu oma peredele, tervishoiuteenuseid ja haridust. Fairtrade'i standard võimaldab tooraine eest paremaid hindu, inimväärsed töötingimusi, kohalikku jätkusuutlikkust ning õiglasi kaubandustingimusi vaesemate riikide põllumeeste ja töötajate jaoks. Fairtrade'i toodete ostmise tagab toidukaupadele miinimumhinna, tänu millele on sealsetel töölistel paremad võimalused toimetulekuks. [32]

- Pakkuda taimetoitu

Poore and Nemeceki poolt 2018. aastal läbi viidud analüüs näitab, et kuigi liha ja piimatooted annavad vaid 18% kaloritest ja 37% valkudest, kasutavad need ära valdava osa ehk 83% kogu maailma põllumaast ja toodavad 60% põllumajanduse kasvuhoonegaaside heitkogustest. Uurimuse käigus selgus ka, et isegi kõige väiksema mõjuga liha- ja piimatooted põhjustavad keskkonnale palju rohkem kahju kui kõige vähem säästev köögivilja- ja teraviljakasvatus. [35] Ka ÜRO ja Euroopa Komisjon on võtnud seisukoha, et taimsema toitumise poole liikumine on oluline meede kliimamuutuste leevendamisel [36]. Seega on võimalik loomsete toidukaupade ka mõnel määral taimsete alternatiividega asendamisega vähendada üritusega kaasnevat keskkonnamõju.

- Teha kättesaadavaks tasuta joogivesi ja vältida pudelivee serveerimist

Kuigi plastist veepudeleid on võimalik ringlusse võtta, on siiski keskkonnahoiu mõttes parim valik ühekordsete pudelite kasutamise vältimine [32]. Pudelivesi vajab energiat kogu oma elutsükli jooksul. Energiat on vaja vee kogumiseks, töötlemiseks ja villimistehasesse saatmiseks, seejärel pudeli täitmiseks, pakendamiseks, transportimiseks ning ka ümbertöötlemiseks. Keskkonnamõju vähendamiseks tuleks selle asemel võimaldada ürituse toimumiskohas ligipääsu kraaniveele või korraldada muudmoodi tasuta puhta joogivee kättesaadavus (näiteks kasutades veepaake). [37]

- Vältida toidu raiskamist

Toidu raiskamine on ülemaailmne probleem, mis on muutumas nii tõsiseks, et seda ei saa enam ignoreerida. Eestis tekib aastas ligikaudu 167 000 tonni toidujäätmeid ehk 127 kg aastas elaniku kohta. Toidukadu ehk toidujäätmed, mida oleks saanud vältida, moodustab poole kogu toidujäätmetest ehk ligikaudu 84 000 tonni aastas. [38] Igal aastal läheb maailmas toodetud toidust 33% raisku ning see moodustab 8% inimtekkelisest kasvuhoonegaaside heitest [39]. Selleks, et toidukadu oleks minimaalne, on oluline võtta kasutusele kõik võimalikud meetmed, et vältida toidu raisku minemist. Toidu ja joogi ettevalmistamisel tuleb arvestada üritusel osalejate arvu ja nende vajadustega ning teha

vajalikud ettevalmistused enne üritust. Siinkohal tuleb arvesse võtta näiteks üritustel viibivate osalejate vanust, ürituse kestvust ning võimalusel (nt registreerimisankeedil) küsida osalejatelt ka eritoitumise kohta (nt taimtoidulisus, allergiad jne). Üritusele koostööpartnerite valimisel (nt *catering* teenus) on mõistlik eelistada sellised teenusepakkujaid, kes juba rakendavad oma tegevuses keskkonnateadlikke valikuid ning oluline on toidukao vältimise põhimõtetes kokku leppida enne koostöö alustamist. [40]

Toiduraiskamise vältimiseks on mõistlik rakendada menüüd, kus ei ole palju erinevaid valikuid. Menüü koostamisel on soovitatav vältida kiiresti riknevaid toiduaineid (nt toores kala või toores muna), eriti suvel. Kui neid siiski serveeritakse, on soovitatav ette valmistada kogused, mis kindlasti ürituse ajal ära kuluvad, kuna nende toodete hilisema tarbimise võimalused on üsna piiratud. Tasub tähele panna, et kuivõrd toitu, mis on juba kord välja pandud, ei saa enam annetada, siis on soovitatav toitu korruga mitte liiga suurtes kogustes serveerida. [40]

Kui toitu jääb üle, siis võib võimaldada ja pakkuda allesjäänud toitu ürituse meeskonnale või osalejatel kaasa võtta. Siinkohal on võimalik teha koostööd ka erinevate heategevusorganisatsioonidega, et toitu abivajajatele annetada. Eestis on ligikaudu 300 000 inimest, kes elavad absoluutses ja suhtelises vaesuses ning vajavad toiduabi. Toiduülejääkide kogumine ja ümberjaotamine on hea võimalus säästa keskkonda ja toetada abivajavaid perekondi. [39]

3.2.2 Toidunõud

Kaasaegse "heiteühiskonna" jaoks leiutatud ühekordselt kasutatavad plastid on mõeldud kasutamiseks vaid ühe korra. Neid toodetakse ja kasutatakse ülemaailmselt üha enam, eelkõige pakendite või tarbekaupadena, nagu näiteks ühekordsed toidunõud. Suur osa ühekordsest plastist tooteid ladestatakse prügilasse või põletatakse, mis põhjustab reostust, kulutab väärtuslikku maad ja raiskab piiratud loodusvarasid. Ühekordset plasti suunatakse ringlusse üsna vähe. [41]

Maailmas kasutatakse 500 miljardit plasttopsi aastas ja iga plasttopsi lagunemine võtab aega ligikaudu 50–80 aastat. Keskmiselt on üks plasttopp kasutuses vaid 5 minutit, misjärel see ära visatakse. [42] Korduskasutatavate toidunõude kasutamine ühekordsete asemel võib oluliselt vähendada toormaterjali kasutamist, tekkivaid jäätmeid ja üritustel toitlustusega seotud üldist keskkonnamõju. Plastist toidunõud on tavaliselt valmistatud ühest kahest plastitüübist: polüpropüleenist (PP) või polüetüleentereftalaadist (PET). Plast laguneb väga aeglaselt ning lagunemise käigus muutub see üliväikeseks mikro- ja nanoplastiks, mis saastab keskkonda. Ühe ühekordselt kasutatava plasttoppi heitkogused vahemikus 10–30 g CO₂, sõltuvalt sellest, millist tüüpi plastist see valmistatud on ja kuidas

seda käideldakse. [43] Kuigi pabernõud tunduvad olevat keskkonnale vähem koormavad, võivad need siiski pärast kasutamist olla sama suure negatiivse keskkonnamõjuga kui plastnõud. See on osaliselt tingitud sellest, et pabernõud pole valmistatud ainult paberist, vaid need sisaldavad ka mingil määral plasti. [44]

Selleks, et vähendada ühekordse plasti mõju keskkonnale, töötas Euroopa Liit välja ühekordse plasti direktiivi, mille tulemusel muuhulgas keelati ühekordsete toidunõude (taldrikud, joogitopsid, söögiriistad, ühekordseid plastist joogikõrred, segamispulgad, kokteilikaunistused) kasutamine üritustel [20]. Siiski tuleb silmas pidada, et korduskasutatavad nõud on keskkonnanahoidlikum alternatiiv ühekordsetele plastnõudele vaid siis, kui neid kasutatakse uuesti vähemalt 2,5–3 korda [45]. Seega ei ole mõistlik soetada üleliigsetes kogustes korduskasutatavaid nõusid ning võimalusel tuleks eelistada nende rentimist ostmise asemel. Soovitav on julgustada üritusel osalejatel võtta kaasa oma isiklikud korduskasutatavad nõud. [22]

Võttes arvesse eeltoodut ning pakendiseaduse, jäätmeseaduse ja Saku valla jäätmehoolduseeskirja nõudeid, on Saku valla keskkonnanahoidlike avalike ürituste korraldamise juhendi toitlustuse ja toidunõude keskkonnaaspekti peatükis kehtestatud järgmised kohustuslikud nõuded:

- Ühekordsete plastist joogikõrte, segamispulkade ja kokteilikaunistuste kasutamine on keelatud.
- Serveerimisnõude puhul on kohustuslik kasutada korduskasutatavaid nõusid. Osalejatel lubatakse kaasa võtta oma korduskasutatavad joogipudelid, topsid ja toidunõud.
- Osalejatele on kättesaadav tasuta joogivesi.
- Vältida tuleb väikepakendites maitseaineid ja lisandeid.
- Igal võimalusel tuleb vältida toidu raiskamist. Toidu ja joogi ettevalmistamisel tuleb arvestada üritusel osalejate arvu ja nende vajadusega.

Juhendi toitlustuse ja toidunõude keskkonnaaspekti juures on ürituse korraldajatele järgmised soovitused:

- Ürituse toimumispaigas on võimalus oma korduskasutatavaid nõusid veega loputada.
- Vältitakse pudelivee serveerimist.
- Kui üritusel pakutakse toitu, siis eelistatakse mahetoodangut, kohalikku toitu ja hooajalisi saaduseid.
- Kohvi, tee, suhkrut ja šokolaadi puhul jälgitakse, et tootel oleks õiglase kaubanduse märgis (Fairtrade).

- Ürituse toitlustaja valimisel eelistatakse selliseid teenusepakkujaid, kes rakendavad oma tegevuses keskkonnateadlikke valikuid. Menüü sisaldab ka valikuid, mis on 100% taimsed (vegan).
- Toitu ei serveerita üleliigselt suures koguses, sest toitu, mis on juba kord välja pandud, ei saa enam annetada.
- Kui toitu jääb üle, siis võimaldatakse ja pakutakse ülejäänud toitu ürituse meeskonnale või osalejatele kaasa võtta. Eelistatavalt toimub see korduskasutatavate nõudega ehk sellekohane teave edastatakse meeskonnale või osalejatele juba enne üritust.

3.3 Jäätmete liigiti kogumine

Selleks, et suunata üritusel tekkinud jäätmed ringlusse, on oluline neid liigiti koguda [46]. Jäätmete liigiti kogumise planeerimisel tuleb alustada hinnanguliste üritusel tekkivate jäätmeliikide ja -koguste hindamisega. Ühepäevaste ürituste puhul tekib tavaliselt 0,53 kg jäätmeid külastaja kohta. [47] Neid andmeid on võimalik võtta aluseks jäätmemahutite liikide, mahutite koguste ja mahtude ning paigutuse planeerimisel. Avalikel üritustel on kohustuslik koguda jäätmeid liigiti, kuid jäätmemahutite valik tuleb teha vastavalt ürituse iseloomule ja seal pakutavatele toodetele. Näiteks, kui üritusel müüakse jooke pandipakendis, tuleb tagada üritusel ka pandipakendi kogumine. Jäätmemahutid tuleks paigaldada tiheda liiklusega kohtadesse, nagu suuremad kõnniteed, toitlustuspunktid, istumisalad ja tualettruumid. [48] Jäätmete liigiti kogumine peab olema tagatud kõikides jäätmepunktides ehk ei piisa vaid sellest, kui jäätmete liigiti kogumise võimalus on loodud ühte kohta ning ülejäänud kohtades on vaid segaolmejäätmete mahutid. Järjepidevus on jäätmete liigiti kogumise edukaks toimimiseks võtmekohal. Jäätmemahuteid peab ürituse territooriumil olema piisavas koguses ja need peavad olema piisava mahuga, et vältida ületäitumist. Mahutite ületäitumine võib põhjustada jäätmete sattumist ümbritsevasse keskkonda ning samuti ebakorrektset liigiti kogumist (nt kui pakendijäätmete mahuti on ületäitunud, siis viskab külastaja oma pakendi eeldatavasti segaolmejäätmete hulka). [49]

2018. aastal läbi viidud uurimusest selgub, et jäätmeliikide tähistamine ja kujundus võib jäätmete liigiti kogumise tulemuslikkust märkimisväärselt mõjutada ning muuhulgas juhti tähelepanu ka sellele, et standardiseeritud graafiliste siltide kasutamine on siinkohal väga oluline. Standardi puudumine ehk kui jäätmemahutid on tähistatud erinevalt, võib külastajaid segadusse ajada ja tekitada frustratsiooni, mis vähendab jäätmete liigiti kogumise edukat toimimist. [50] Jäätmete liigiti kogumise süsteemi standardiseerimiseks koostas SA Things koostöös Läti ja Leeduga 2021. aastal üle-eestilise liigiti kogumise piltsüsteemi [51]. Selleks, et jäätmete liigiti kogumine üritusel oleks efektiivne, tuleb jäätmemahutite märgistamiseks kasutada vastavate jäätmeliikide piktogramme ning

nimetusi. Samuti tuleb veenduda, et märgistused oleksid kergesti loetavad ning paistaksid juba kaugemalt.

Jäätmete liigiti kogumise parendamiseks on võimalik rakendada ka „rohesaadikuid“, kes seistes jäätmemahutite läheduses, aitavad osalejatel jäätmeid õigesti liigiti koguda. Nende abiga on võimalik suurendada jäätmete liigiti kogumise määra ja ringlussevõttu ning harida osalejaid. [2]

Võttes arvesse eeltoodut ning jäätmeseaduse ja Saku valla jäätmehoolduseeskirja nõudeid, on Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhendi jäätmete liigiti kogumise keskkonnaaspekti peatükis kehtestatud järgmised kohustuslikud nõuded:

- Jäätmete liigiti kogumise kohustus rakendub nii üritusel osalejatele, korraldajatele kui ka kauplejatele.
- Eraldi peab ürituse territooriumil koguma minimaalselt plast- ja metallpakendit ning joogikartongi, biojätmeid ja segaolmejätmeid ning suunama need ringlusse, andes need liikide kaupa jäätmekäitlejale üle.
- Sõltuvalt ürituse iseloomust peab jäätmeliike olema üritusel rohkem, näiteks kui üritusel müüakse pandipakendis tooteid, siis peab olema ka panditaara kogumiskoht.
- Jäätmete liigiti kogumine peab olema tagatud igas jäätmepunktis ehk kindlasti ei piisa vaid sellest, kui ühes kogumiskohas on erinevate jäätmeliikide mahutid ning ülejäänud kohtades on vaid segaolmejätmete mahuti.
- Jäätmemahutite märgistamiseks tuleb kasutada lisaks jäätmeliigi nimetusele ka jäätmeliigile vastavat tunnusvärvi ja piktogrammi. Sildid mahutitel peavad olema piisavalt suured ja paigutatud nii, et need oleksid lihtsasti loetavad ning paistaksid juba kaugelt.
- Jäätmekotte või mahuteid peab olema ürituse territooriumil piisavas koguses ja need peavad olema piisava mahuga, et vältida ületäitumist.
- Kui juhtub, et mõni jäätmemahuti saab täis, siis tuleb see esimesel võimalusel tühjendada. Kõige parem on, kui keegi ürituse korraldusmeeskonnast hoiaks selleks pidevalt jäätmemahutitel silma peal.

Juhendi jäätmete liigiti kogumise keskkonnaaspekti juures on ürituse korraldajatele järgmised soovitusel:

- Prügikotiraame kasutades tuleb jäätmeliikide eristamisel kasuks eri värvide kilekottide kasutamine, nt segapakend - läbipaistev/kollane, segaolmejätmed - must, biojätmed - roheline/pruun.
- Suurematel üritustel kasutatakse liigiti kogumise kvaliteedi parandamiseks rohesaadikuid, kes suunavad ürituse külastajaid oma jäätmetega õige mahuti juurde. Rohesaadikud võivad olla näiteks vabatahtlikud, õpilased/tudengid või malevlased.

3.4 Transport

Ürituste korraldamisega seotud transport on suurim ürituse süsiniku jalajälje panustaja. Üritusel osalejate liikumine ürituse toimumiskohta ja tagasi moodustab keskmiselt ligikaudu 41% kogu üritusega kaasnevast süsiniku heitkogustest. Kui arvestada sinna sisse ka ürituse korraldusmeeskonna ja näiteks kauplejate liikumine, siis suurenevad transpordiheitmed kogutekkest keskmiselt umbes 58%-ni. [31] Seega, on ürituse korraldamine keskses kohas (nt valla keskuses) ja hea ühistranspordiühenduse tagamine keskkonnahoidliku ürituse puhul väga oluline. Peale selle tuleb osalejaid julgustada kasutama ühistransporti ning pakkuda jalgratta või mõne muu kergliikuriga reisijatele mugavaid tingimusi ligipääsuks ja sõiduki turvaliseks hoiustamiseks. Osalejatele tuleb edastada vastav info aegsasti enne ürituse toimumist. Sõnum peaks sisaldama kindlasti teavet selle kohta, millised on võimalikud ühistranspordi liigid (rong või buss), nende väljumisajad, peatused ja piletiinfo ning kas toimumispaika on jalgrattaga ligipääs (nt kergliiklustee) ja kas ürituse alal on võimalik turvaliselt oma sõiduvahendit hoiustada. Kui ürituse toimumiskoht on keskusest väljas, tuleks kaaluda osalejatele eraldi bussi tellimist või autojagamissüsteemi rakendamist, et vähendada ühekojaliste sõitude arvu. [2] Bussi tellimise puhul on soovitatav eelistada väiksema CO₂ ja NO_x heitmetega sõidukeid, näiteks Euro 6 standardile vastav. Euroopa standard Euro 6 on keskkonnastandard, mille eesmärk on piirata maantee sõidukitest tekkivate saastegaaside emissiooni. Sõidukite tootjad peavad järgima tahkete osakeste ja lämmastikoksiidi (NO_x) heitkoguste pidevalt vähenevat taset. [52]

Võttes arvesse eeltoodut, on Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhendi transpordi keskkonnaaspekti peatükis kehtestatud järgmised kohustuslikud nõuded:

- Selleks, et transpordi jalajälge juba ennetavalt vähendada, tuleb ürituse toimumiskoht võimalikult läbimõeldult planeerida, arvestades ligipääsetavust jalgsi, jalgratta ja ühistranspordiga. Kindlasti peab üritusel olema tagatud turvaline jalgratta vm kergliikuri parkimise võimalus.
- Info ühistranspordi võimaluste kohta peab olema osalejatele edastatud vähemalt nädal enne ürituse toimumist. See teave peaks kindlasti sisaldama võimalikke ühistranspordiliike (rong või buss), väljumisaegu, peatusi ja ka piletiinfot.
- Koos ühistranspordi infoga tuleb osalejaid teavitada ka jalgratta või kergliikuriga ligipääsu võimalusest, sh sellest, kas asukohta viib jalgrattatee ning kas ürituse alal on võimalik turvaliselt oma sõiduvahendit hoiustada.

Juhendi transpordi keskkonnaaspekti juures on ürituse korraldajatele järgmised soovitused:

- Motiveerimiseks on tublide rattaga liikujate jaoks välja mõeldud preemia.
- Üritusele bussi tellides eelistatakse väikese CO₂ heitmega sõidukeid (nt gaasibussid, heitnormile EURO6 vastavad bussid).

3.5 Ümbritsev keskkond

Kui tegemist on üritustega, mis toimuvad välistingimustes, siis tihti toimub tegevus kas täielikult või osaliselt haljasaladel. Ürituste puhuks haljasalade kasutamine toob endaga kaasa mõningaid häiringuid, näiteks suure inimkoormuse, ajutiste konstruktsioonide või autode liikumise tõttu. Seetõttu on oluline jälgida ja leevendada ürituse tegevustega kaasnevaid negatiivseid mõjusid kohalikele ökosüsteemidele, bioloogilisele mitmekesisusele ning ka kohaliku kogukonna tervisele ja heaolule. [53] Peamiselt tuleb jälgida seda, et pärast ürituse toimumist jääks sealne keskkond sama heasse seisukorda kui enne. Kaitsta tuleb tundlikke alasid, nagu veekogud ja metsamaad. Soovitav on need alad piirata. [54] Kõik jäätmed tuleb koheselt koristada ning kui ürituse käigus kahjustatakse pinnast, siis tuleb pärast ürituse lõppu võtta kasutusele parandusmeetmed [53].

Üritusel tuleb minimeerida heli- ja valgusreostust, mis võib häirida ümbruses elavaid inimesi ja koduloomi. Näiteks ei tohi jätta ürituse toimumiskohas terveks ööks täisvalgustust põlema või muusikat mängima. Üritusel peab olema tagatud avalik kord. [53]

Võttes arvesse eeltoodut ning Saku valla jäätmehoolduseeskirja ja avaliku ürituse korraldamise ja pidamise nõudeid, on Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhendi ümbritseva keskkonna keskkonnaaspekti peatükis kehtestatud järgmised kohustuslikud nõuded:

- Pärast ürituse toimumist peab sealne ümbritsev keskkond jääma sama heasse seisukorda kui enne.
- Maas olevad jäätmed tuleb koheselt koristada ja kahjustunud pinnase puhul tuleb kasutusele võtta parandusmeetmed (nt muru külvamine).
- Maapinnal lõket tehes tuleb sellel silm peal hoida ja kasutusele võtta kõik ettevaatusabinõud.
- Lõkkesse ei tohi kallata süütevedelikke vm ohtlikke aineid ja jäätmeid.
- Lõkkes tohib põletada vaid kuiva puitu, oksi ning paberit ja pappi.
- Ürituse heli või valgus ei tohi häirida ümbruskonda.

Juhendi ümbritseva keskkonna keskkonnaaspekti juures on ürituse korraldajatele järgmised soovitused:

- Tundlikumate alade (vanad puud, veekogud vms) kaitsmiseks on paigaldatud piirded või viited.
- Keelata autode parkimine haljasaladel.

3.6 Kommunikatsioon

Selleks, et üritus saaks keskkonnahoidlikult toimuda, on oluline, et kõik osapooled teeksid koostööd selle eesmärgi saavutamiseks. Keskkonnahoidliku ürituse edukaks toimumiseks peavad kõik meeskonnaliikmed olema teadlikud keskkonnahoidlikest põhimõtetest ning motiveeritud ürituse keskkonnahoidlike eesmärkide saavutamise suhtes. Siinkohal on oluline määrata üks konkreetne meeskonnaliige, kes vastutab keskkonnahoidlike nõuete täitmise eest ning kes suhtleb ja levitab teavet keskkonnahoidlike meetmete kohta nii ülejäänud meeskonnaliikmetele kui ka koostööpartneritele. Nii on võimalik vältida infosulgu või väärinfo liikumist korraldusmeeskonna ja koostööpartnerite vahel. Samuti on seega koostööpartneritel kindel kontakt kelle poole küsimuste korral pöörduda. [55]

Seejuures on peale korraldusmeeskonna ja partnerite koostöö ka väga oluline üritusel osalejate hoiakute muutmine keskkonnahoidlikkuse suhtes. Soovitav on kasutada mis tahes kanaleid, mida üritusel osalejad kasutavad, ja jõuda nii ürituse eesmärkideni viisil, mis on inspireeriv ja meeliülendav – näiteks pannes osalejad innukalt keskkonnahoidlikes tegevustes kaasa lööma. Võti on aidata harida neid, kes pole siiani oma süsinikujalajälje mõjudele mõelnud ning ärgitada neid ürituse keskkonnahoidlikes tegevustes osalema. [55]

Kommunikatsioon üritusel osalejatega algab juba ürituse eel. Keskkonnahoidlikest meetmetest saab osalejaid teavitada juba siis, kui alustatakse ürituse reklaamimisega. Mõned teemad, millele tähelepanu juhtida võiks, on näiteks: [56]

- Transport ürituse toimumiskohta.
- Toidu ja joogi ostmine, nt kui toitu on võimalik osta oma nõudesse, siis tuletada meelde osalejatel need kaasa võtta või kui kohapeal on võimalik joogivett kraanist võtta, siis paluda kaasa võtta korduskasutatav joogipudel.
- Muud keskkonnahoidlikud meetmed (korduskasutatavate nõude süsteem, jäätmete liigiti kogumine, näiteks kaelapaelte korduskasutus jne).

Selleks, et tugevdada ja meelde tuletada informatsiooni, mida edastati üritusele eelnevalt, on oluline, et ürituse toimumiskohas oleksid kõigile nähtavad ja arusaadavad meeldetuletused ja juhised keskkonnahoidlike tegevuste täitmiseks. [56]

Võttes arvesse eeltoodut, on Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhendi kommunikatsiooni keskkonnaaspekti peatükis kehtestatud järgmised kohustuslikud nõuded:

- Korraldusmeeskond
 - Kogu ürituse meeskond mõistab keskkonnahoidlike põhimõtete olulisust ja kõik tegutsevad vastavalt.
 - Meeskonnast on välja valitud isik, kes vastutab keskkonnahoidlike nõuete sätestamise ja täitmise eest.
- Koostööpartnerid
 - Koostööpartneritele tutvustatakse keskkonnahoidlike põhimõtteid enne koostöölepingu sõlmimist.
 - Koostööpartneritele edastatakse vastavad juhendid (nt liigiti kogumise juhend) ja kindel kontakt, kelle poole küsimuste korral pöörduda.
- Osalejad/külastajad
 - Keskkonnahoidlikest meetmetest tuleb osalejaid teavitada vähemalt nädal aega enne ürituse toimumist.
 - Info jäätmemahutite, korduskasutatavate nõude tagastuse, joogiveekraanide jms kohta peab olema arusaadav ja hästi nähtav (tähistatud viitadega).

Juhendi kommunikatsiooni keskkonnaaspekti juures on ürituse korraldajatele järgmised soovitused:

- Üritusele eelnevas kommunikatsioonis julgustatakse osalejaid oma nõusid kaasa võtma, ürituse toimumiskohta ühistranspordiga tulema jne. Osalejatele tutvustatakse juba varem korduskasutatavate nõude süsteemi. Näiteks kui nõusid saab soetada vaid sularahas, siis see info edastatakse näiteks koos üritusele lähima sularahaautomaadi asukohaga.
- Ürituse alal on sildid ka muude keskkonnaalaste meeldetuletustega.

3.7 Juhendi kehtestamine ja rakendamine

Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhendi kinnitas Saku Vallavalitsus 26.03.2024 korraldusega nr 209. Korraldus anti kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 30 lõike 1 punkti 3 ja Saku Vallavolikogu 22. augusti 2019. a määruse nr 10 "Jäätmehoolduseeskiri" § 6 lõike 11 alusel. Juhend kinnitati vallavalitsuse istungil selle esialgsel kujul ning muudatusettepanekuid vallavalitsuse liikmetel ei olnud. Vallavalitsuse istungil tõstatusid küsimused, et milleks on selline juhend vajalik ja miks ei ole loodud Harjumaa-ülest keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhendit.

Pärast juhendi kinnitamist on vastavalt Saku valla jäätmehoolduseeskirjale kohustus kõigil Saku vallas avalike ürituste korraldajatel järgida juhendis toodud kohustuslikke nõudeid. Juhendi lisaks koostati Saku valla kodulehele ka leht "keskkonnahoidlik üritus", kuhu on

koondatud detailsem info keskkonnahoidlike ürituste korraldamise kohta, sealhulgas viited õigusaktidele, keskkonnahoidlike teenuste pakkujad ning erinevate kasulike allikate veebilingid (nt jäätmete liigiti kogumise korraldamiseks vajalikud materjalid).

Vastavalt Saku Vallavolikogu 19.06.2014 määrusele nr 10 "Avaliku ürituse korraldamise ja pidamise nõuded", tuleb avalike ürituste korraldamiseks taotleda luba Saku Vallavalitsuselt. Kui vallavalitsus annab ürituse taotlejale loa avaliku ürituste korraldamiseks, siis edastatakse koos otsusega taotlejale ka Saku valla keskkonnahoidlike ürituste korraldamise juhend.

4 SAKU VALLA AVALIKE ÜRITUSTE KORRALDAJATE ARVAMUS

Käesolev peatükk käsitleb kahe kõige suurema Saku valla ürituste korraldajate mõtteid, seniseid kogemusi ning ettepanekuid seoses keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamisega. Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud avatud intervjuud, mille küsimused on toodud Lisas 2. Intervjuud viidi läbi Saku valla kultuurikeskuse juhataja Tõnno Piigliga [57] ning Saku valla noortekeskuse juhataja Kätlin Otstaveliga [58]. Mõlemad intervjuueeritavad andsid oma nõusoleku nende vastuste ja täisnimede kasutamiseks käesolevas lõputöös. Intervjuud viidi läbi nende asutuste juhtidega seetõttu, et kultuurikeskus ja noortekeskus korraldavad Saku vallas, peale Saku Vallavalitsuse, kõige rohkem ja kõige suuremate osalejate arvuga üritusi, seega on neil kõige rohkem kogemusi.

Kultuurikeskus ja noortekeskus korraldavad üritusi erinevatele sihtgruppidele. Kultuurikeskuse ürituste sihtgrupiks on peamiselt Saku valla täiskasvanud ja eakad ning noortekeskuse sihtgrupp on noored vanuses 7-26. Mõlemad asutused teevad ürituste korraldamisel ka koostööd, näiteks kultuurikeskus aitab noortekeskusel korraldada koolialguse festivali ja lastekaitsepäeva.

Saku valla kultuurikeskuse suurimad üritused on festival Sack von Sound (umbes 3500 osalejat) ja jaanipäev (umbes 2400 osalejat). Saku valla noortekeskuse suurimad üritused on koolialguse festival ehk KAF ning lastekaitsepäev, kus on mõlemal hinnanguliselt 1000-2000 osalejat.

Ürituste korraldamiseks kasutavad nii noortekeskus kui kultuurikeskus samu asukohti. Väliüritusteks peamiselt Saku alevikus Teaduse tn 1 hoovi. Kiisa alevikus kasutatakse väliüritusteks Kiisa Vabaajakeskuse hoovi. Siseruumidest kasutatakse valdavalt Teaduse tn 1 ruume Saku alevikus, kuna seal tegutsevad mõlemad asutused, ja Kiisa alevikus samuti Kiisa Vabaajakeskuse ruume. Kultuurikeskus kasutab lisaks eelnimetatud asukohtadele suuremate ürituste jaoks ka Saku mõisaparki Saku alevikus ja Üksnurme külas Rehe küüni.

Mõlema asutuse juhid vastasid, et kõige suurema keskkonnamõjuga üritused nende hinnangul on kõige suuremate osalejate arvu ja ettevalmistusega üritused. Saku kultuurikeskuse juhataja hinnangul seisneb suur keskkonnamõju jaanipäeva puhul lõkke tegemises ning festival Sack von Soundi puhul diisलगeneraatorite kasutamises. Saku noortekeskuse juhataja hinnangul on kõige suurema keskkonnamõjuga lastekaitsepäeva üritus, peamiselt seetõttu, et selle ürituse käigus tekib palju jäätmeid. Samuti näeb

noortekeskuse juhataja probleemina seda, et kuivõrd üritus leiab osaliselt aset muruplatsil, siis saab see kannatada ning mõningad ürituse tegevused, näiteks hiigelmullide puhumine, võivad reostada sealset pinnast. Koolialguse festivali puhul tõdeb noortekeskuse juhataja, et kuivõrd sinna on kutsutud suured esinejad, siis on vaja püsti panna suur lava koos kõigi vajalike seadmetega, mis tuuakse kohale kaugemalt ja transpordiga kaasneb samuti märkimisväärne keskkonnamõju.

Mõlemad ürituste korraldajad leiavad, et nende korraldatud üritused on juba üsna keskkonnahoidlikud. Pärast juhendi avalikustamist võttis noortekeskuse juhataja koos oma meeskonnaga juhendi ette ning nad märkisid ära kõik kriteeriumid, mida nad juba täidavad ning nende sõnul on neil täidetud kriteeriume üsna palju. Arenguruumi näevad nad reklaammaterjalide ja korduskasutatavate nõude osas. Ka kultuurikeskuse juhendaja sõnul on nende üritused üsna keskkonnahoidlikud. Nende sõnul teevad nad palju asju eesmärgiga hoida kokku rahalist kulu, kuid seeläbi vähendavad ka ürituse keskkonnamõju.

Kui küsida ürituste korraldajatelt, et milliseid meetmeid nad on kasutanud, et ürituse keskkonnamõju vähendada, siis kultuurikeskus on näiteks kasutanud LED-ekraani ja erinevaid siseekraane valla asutustes ürituse reklaamimiseks, et mitte printida plakateid. Sama eesmärgi nimel algatas Saku kultuurikeskus Saku valla sündmuste kalendri, veebikeskkonna, kus on kõik valla üritused kergesti leitavad. Lisaks sellele on kultuurikeskus hoidnud oma üritusi siiani pigem valla keskses ja kergesti ligipääsetavates kohtades, et vähendada transpordiga kaasnevat mõju ning vältida keskkonna liigset häirimist. Viimase põhjusega seoses pole kultuurikeskus näiteks siiani korraldanud mõnd üritust Saku vallas Kurtna külas ühe viadukti juures, kus oleks tore üritust korraldada, kuid see võib häirida lähedal metsas elavaid loomi ning kogu tehnika sinna viimine ja ülespanek mõjub samuti keskkonnale negatiivselt. Kultuurikeskuse jaoks on oluline, et ürituse ümbruskond jääks pärast ürituse toimumist samasse seisukorda kui enne - see on ka nende üks väärtusi, et kultuurikeskuse korraldatud üritused näeksid välja esinduslikud, st toimumiskoht on kogu ürituse vältel ning peale üritust puhas ja korras. Sellise kuvandi tagamiseks kehtestab kultuurikeskus kindlad reeglid ja juhised oma koostööpartneritele. Koostööpartnerite puhul eelistatakse kohalikke teenusepakkujaid, eelkõige kohaliku ettevõtluse edendamiseks, kuid seeläbi ka ürituse keskkonnajalajälje võimalikult väiksena hoidmiseks.

Noortekeskus tõi välja, et ürituse keskkonnamõju vähendamiseks on nad taganud üritustel jäätmete liigiti kogumise mitmes kohas, et suurendada tekkinud jäätmete ringlussevõttu. Inventari on nad siiani hankinud nii, et see oleks võimalikult pikalt korduskasutatav. Samuti toimib üle valla asutuste vahel väga hästi inventari ja ruumide ühiskasutamine. Noortekeskusel endal on inventari üsna vähe, suurema osa üritusteks vajaliku mööbli,

tehnikat jms laenavad nad teistelt valla asutustelt, nagu näiteks Saku valla kultuurikeskus, Saku Vallavalitsus ja Saku Õlletehas. Nii ei pea nad kulutama raha inventari rendi ega sellega kaasneva transpordi peale. Eelkõige eesmärgiga kulusid kokku hoida, on kaunistused soetatud noortekeskusel kas teiselt ringilt või on keegi töötajatest enda asju kasutamiseks toonud. Siin puhul on sarnaselt kultuurikeskusega näha, et asutus on eeskätt rahaliste kulude vähendamiseks võtnud kasutusele meetodid, mis vähendavad hõlpsasti ka üritusega kaasnevat keskkonnamõju.

Kultuurikeskus ja noortekeskus mõlemad tõdesid, et keskkonnamõju on kõige lihtsam vähendada läbi rahaliste kulude vähendamise. Kuivõrd nad on juba varasemalt niimoodi tegutsenud, et hoida rahalised kulud minimaalsed, siis oli nende mõlema jaoks positiivne üllatus, et nii teevad nad ka keskkonnahoidlikke valikuid. Näiteks reklaammaterjali printimise puhul kaasneb suurem kulu tootmise ja utiliseerimise näol, mida kultuurikeskus soovis vähendada. Samuti leidis kultuurikeskus seda, et füüsilised plakatid ei ole tänapäeval kõige efektiivsem meetod ürituse info edastamiseks. Seetõttu on võetud kasutusele ekraanidel ürituste teabe edastamine ning keskendutud on rohkem sotsiaalmeedia turundusele. Otsus reklaame nii edastada ei tulnud soovist olla keskkonnahoidlikumad, vaid eesmärk oli otsene rahaline võit ja reklaami efektiivsuse parendamine.

Noortekeskus tõi välja selle, et Saku vallas töötades on kõigi jaoks väga loomulik ning ka harjumuseks kujunenud laenata omavahel asju ning ühiskasutada erinevate asutuste ruume. Väga hästi toimib Saku valla asutustevaheline sümbioos, mis keskkonnahoidlikkuse vaatevinklist on suur võit, sest jääb ära ebavajaliku inventari soetamine või rentimine kaugemalt ning samuti vajadus reisida vallast ürituste korraldamiseks kaugemale. Selline käitumisviis aitab suuresti kaasa keskkonnahoidliku ürituse korraldamisele.

Kõige keerulisem on mõlema üritusekorraldaja arvates keskkonnahoidlikke kriteeriume rakendada toitlustusvaldkonnas, täpsemalt korduskasutatavate nõude kasutamise puhul. Kultuurikeskuse juhatajale on siiani jäänud halb maik suhu seetõttu, et valitsus kehtestab ja seab kohustuse ürituse korraldajale vastutada korduskasutatavate nõude kasutamise eest, kuid tegelikkuses ei ole praktiliselt sellise süsteemi toimimist läbi mõeldud. Kultuurikeskus leiab, et see kohustus tuleks panna kas toitlustajate endi või osalejate õlule. Näiteks festivalil Sack von Sound rakendati 2022. aastal korduskasutatavate nõude süsteemi nii, et kogu süsteemi eest vastutas ürituse korraldaja ehk kultuurikeskus ning nende sõnul oli selline korraldus üsna keeruline. Järgneval aastal rakendati süsteemi nii, et iga toitlustaja pidi ise vastutama, et tema toit või jook serveeritaks korduvkasutatavates nõudes ning nii kultuurikeskuse kui ka toitlustajate endi hinnangul toimis süsteem niimoodi hästi. Kultuurikeskuse juhataja on mõelnud sellise süsteemi peale, kus iga osaleja võtab

ise oma toidunõud üritusele kaasa ning talle on loodud kohapeal võimalus neid vahepeal pesta. Samas tõdeb kultuurikeskuse juhataja, et selline süsteem töötaks vaid siis, kui ürituse formaat oleks teistsugune nendest, mida kultuurikeskus juba korraldab. Tema sõnul tulevad inimesed üritusele kindlate ootustega, et nad saavad seal süüa-juua ja meelelahutust nautida ning selle eelduse murdmine on keeruline. Sel juhul peaks ürituse kommunikatsioonis olema see eripära väga hästi kajastatud, vastasel juhul on oodata palju negatiivset vastukaja.

Noortekeskuse juhataja sõnul seisneb korduskasutatavate nõude süsteemi kasutamise keerukus selles, et neil jääb puudu rahalistest vahenditest, et kasutada mõne ettevõtte (nt Ringo) teenuseid ning samuti näevad nad selle süsteemi rakendamise puhul liigset lisatööd. Noortekeskus leiab, et neil oleks korduskasutatavate nõude süsteemi rakendamine palju lihtsam, kui vallas oleksid vajalikud toidunõud kasutamiseks olemas. Peale selle tunneb noortekeskus, et keeruline on nende jaoks ka jäätmete liigiti kogumise eduka toimimise tagamine. Kuigi see teema on aktuaalne olnud juba üsna kaua, siis endiselt ei oska või ei soovi üritusel osalejad jäätmeid korrektselt liigiti koguda. Noortekeskuse sõnul on siinkohal oluline see, et aina rohkem tuleb teha teavitustööd ning jätkata jäätmete liigiti kogumise rakendamisega, et see lõpuks edukalt toimiks.

Keskkonnahoidlike ürituste korraldamisega kaasnevad takistused on mõlema asutuse puhul samuti sarnased. Peamiselt jääb keskkonnahoidlike põhimõtete rakendamine eelarve taha. Mõningad tegevused nõuavad senisest rohkem investeringuid ning ürituse korraldajad ei soovi neid kulutusi teha ürituse esinejate või muu meelelahutuse arvelt. Samuti näeb noortekeskuse juhataja takistusena seda, et osalejate seas ei ole keskkonnateadlikkus nii hea kui see võiks olla. Ürituse keskkonnahoidlikumaks muutmisel on oluline roll osalejatel ja nende käitumisel, ning seniste käitumisharjumuste muutmine on keeruline. Seda tõdes ka kultuurikeskuse esindaja, et mõningate keskkonnahoidlike tegevuste rakendamine nõuab osalejatelt muutust ning selleks oleks vaja, et muutus toimuks igal pool, st mitte ainult ühe Saku valla ürituse puhul. Keskkonnahoidlikud tegevused peavad rakenduma igal pool samal ajal, et see muutuks uueks tavaks. Kultuurikeskuse juhataja näeb murekohana seda, et mitmete ürituste või tegevuste puhul on traditsiooniliselt iseloomulikud keskkonnale negatiivselt mõjuvad tegevused, nagu näiteks jaanipäeval lõkke tegemine või rock-kontserdil suure valgusshow kasutamine, mida ei saa ära jätta.

Selleks, et keskkonnahoidlike ürituste korraldamine veelgi paremini saaks toimida, soovib Saku Vallavalitsus ja täpsemalt arendus- ja keskkonnateenistus olla ürituse korraldajatele võimalikult kasulikult abiks. Seetõttu uuriti intervjuu lõpuks seda, kuidas vallavalitsus saaks aidata kas teabe edastamise, koolituste korraldamise või millegi muuga.

Kultuurikeskuse juhatajal on hea meel, et loodi keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhend, kuid ta näeb, et ürituste korraldajatele oleks vaja ka juhendeid teistest valdkondadest. Kokku võiks tekkida üks suur juhend, mis katab kõik võimalikud ürituste korraldamisega seotud valdkonnad, sest seni on see info jõudnud korraldajateni üksikult ning tihti siis, kui on juba liiga hilja. Samuti võiks see juhend sisaldada ka infot selle kohta, kust saab inventari laenata, millised kohad ürituste korraldamiseks saadaval on jne. Kuigi Saku vallas igapäevaselt tegelevad ürituste korraldajad on sellest infost üldjuhul teadlikud, siis mõni korraldaja väljastpoolt Saku valda neid asju ilmselt ei tea.

Kultuurikeskus soovib edaspidi teha tihedamalt koostööd Saku Vallavalitsuse arendus- ja keskkonnateenistusega seoses erinevate seadusest tulenevate nõuete täitmisega, et arutada valdkonna spetsialistidega läbi, mida seadusega mõeldud on ning kuidas võiks neid nõudeid rakendada. Samuti näeb kultuurikeskus vajadust eraldi keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise koolituse järgi, kus oleks võimalik tutvuda nii teoreetilise tausta kui ka praktiliste näidetega. Noortekeskuse juhataja sõnul oleks korduskasutatavate nõude süsteemi kasutamine palju lihtsam, kui vallal oleksid enda toidunõud. Hetkel on Saku vallal korduskasutatavad joogitopsid, millest on palju abi, kuid soetatud võiksid olla ka näiteks taldrikud ja kausid.

Kuivõrd mitmed keskkonnahoidlikud tegevused on jäänud seni tegemata, sest nende jaoks pole piisavalt eelarvelisi vahendeid, siis soovib noortekeskus, et järgmistel asutuse eelarve kaitsmistel oleks vallavalitsuse arendus- ja keskkonnateenistus abiks vajalike keskkonnahoidlike investeeringute olulisuse põhjendamisel. Noortekeskuse juhataja usub, et kui valla keskkonnaspetsialist selgitab mõne keskkonnahoidliku tegevuse olulisust, siis on suurem tõenäosus, et vajalik summa lisatakse eelarvesse. Sarnaselt kultuurikeskusele, leiab ka noortekeskus, et suureks abiks oleks arendus- ja keskkonnateenistusega kohtumine, et arutada koos, kuidas mingeid keskkonnahoidlikke tegevusi ellu viia. Peale selle lisas noortekeskuse juhataja seda, et kuivõrd mure on selles, et ürituste osalejatel jääb keskkonnateadlikkusest vajaka, siis noortekeskuse sihtgrupile saaks hästi läheneda läbi mängu. Kasutades näiteks lauamänge, mis on keskkonnateemadega seotud, on võimalik kõige paremini lastele ja noortele õpetada keskkonnahoidlikkust ning selle olulisust.

Eeltoodud kokkuvõtet võtab Saku Vallavalitsus edaspidi arvesse tegevuste planeerimiseks seoses Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juurutamisega.

KOKKUVÕTE

Keskkonnahoidlikuks teeb ürituse see, kui selle planeerimisel ja läbiviimisel on arvestatud kõigi võimalike meetmetega kuidas negatiivset keskkonnamõju vähendada ning taastumatute ressursside kasutamist vältida. Keskkonnahoidliku ürituse puhul on peamisteks võtmesõnadeks vastutustundlikkus ja jätkusuutlikkus. Avalike ürituste valdkond on muutumas aina suuremaks ning seetõttu kaasnevad sellega paratamatult nii positiivsed kui ka negatiivsed keskkonnamõjud. Kuivõrd üritustel on võimalik suhelda otseselt paljude inimestega, tõsta seeläbi teadlikkust ning mõjutada neid tegema keskkonnahoidlikumaid valikuid, siis on ürituste kaudu võimalik ellu viia positiivseid muutusi.

Saku vald on vald Harjumaa keskosas, mille territoorium on ligikaudu 170 km² ning 2024. aasta 1. märtsi seisuga oli vallas 11 902 elanikku. Seni on Saku vallas keskkonnahoidlikke põhimõtteid rakendatud üritustel nagu Saku kevadlaad ja festival Sack von Sound. Keskkonnahoidlikud tegevused on siiani seisnenud jäätmete liigiti kogumises ja korduskasutatavate toidunõude kasutamises. Keskkonnahoidliku ürituse korraldamiseks vaid neist tegevustest ei piisa.

Kuivõrd seni on puudunud konkreetsed riiklikud nõuded keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamiseks, siis nägi Saku Vallavalitsus vajadust koostada juhendmaterjal, kus on pandud paika täpsed kriteeriumid. Käesoleva lõputöö raames koostati Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhend, mille eesmärk on olla nii praktiline juhendmaterjal kui ka panna paika kindlad nõuded, millest kõik Saku valla avalike ürituste korraldajad peavad lähtuma. Juhend on koostatud lähtudes riiklikest ja kohalikest õigusaktidest, nendest tulenevatest nõuetest ja põhimõtetest ning Euroopa Liidu keskkonnapoliitikast. Juhendi koostamiseks on muuhulgas kasutatud mitmeid teadusartikleid, uurimusi, välisriikides avaldatud keskkonnahoidlike ürituste korraldamise juhendeid ning teisi asjakohaseid internetiallikaid. Juhend käsitleb eraldi peatükkidena järgmisi teemasid:

- ressursitõhusus,
- toitlustus ja toidunõud,
- jäätmete liigiti kogumine,
- transport,
- ümbritsev keskkond,
- kommunikatsioon.

Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhendi kinnitas Saku Vallavalitsus 26.03.2024 korraldusega nr 209. Edaspidi on vastavalt Saku valla

jäätmehoolduseeskirjale kohustus kõigil Saku vallas avalike ürituste korraldajatel järgida juhendis toodud kohustuslikke nõudeid. Samuti on avalike ürituste korraldajatel kohustus taotleda vallavalitsuselt avalike ürituse korraldamise luba, mille otsusega edastatakse taotlejale ka Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste juhend.

Juhendi paremaks rakendamiseks viis lõputöö autor läbi intervjuud Saku valla suuremate ürituse korraldajate, Saku Valla Kultuurikeskuse ja Saku Valla Noortekeskuse juhatajatega. Intervjuu käigus selgus, et ürituse korraldajate hinnangul on nende üritused siiani üsna keskkonnahoidlikud olnud, kuid siiski on kohti, mis vajavad parandamist. Murekohaks toodi näiteks korduskasutatavate toidunõude rakendamise süsteemi keerukust ning piiratud eelarvelisi vahendeid, mistõttu pole nad saanud teha mõningaid vajalikke investeeringuid ürituste keskkonnahoidlikumaks muutmiseks. Mõlemad ürituste korraldajad tõid välja, et nad loodavad edaspidi teha vallavalitsusega rohkem koostööd, et üritusi keskkonnahoidlikult korraldada ning nad näevad vajadust täiendavate koolituste järele.

SUMMARY

The purpose of the thesis The Guide for Organizing Environmentally Friendly Public Events in Saku Municipality is to prepare a guide for organizing environmentally friendly public events in Saku municipality. In the course of the thesis, the environmental aspects related to the organization of events in Saku municipality are taken into account, and according to them, a guide for the organization of environmentally friendly public events is drawn up based on various researches, scientific sources and international legal principles.

The thesis consists of a theoretical and a practical part. The theoretical part consists of two chapters, in which the first chapter describes the background of Saku municipality and the local institutions that organize public events. Saku municipality is a municipality in the central part of Harju County, the territory of which is approximately 170 km² with approximately 11,900 inhabitants. Until now, Saku municipality has implemented environmentally friendly principles at events such as the Saku spring fair and the Sack von Sound festival. Environmentally friendly activities have so far consisted of collecting waste by type and using reusable food containers. As far as there have been no specific national requirements for the organization of environmentally friendly public events, the Saku Municipal Government saw the need to prepare an instructional material with precise criteria.

In the second chapter, the events with environmentally friendly aspects carried out in Saku municipality are described, and the legal acts and environmental principles, based on which the guide is prepared, are separately explained. The practical part of the thesis also consists of two chapters. The first chapter describes the preparation of the guidelines for the organization of environmentally friendly events in Saku municipality and the data and facts used as a basis for its preparation. The guidelines are based on legislation established in Estonia, such as the Waste Act, the Packaging Act and the General Part of the Environmental Code Act. The waste framework directive of the European Union and the directive on the reduction of the impact of certain plastic products on the environment have also been taken into account. The guide deals with the following topics in separate chapters:

- resource efficiency,
- catering and dishes,
- waste collection by type,
- transport,
- surrounding environment,
- communication.

The guide is structured in such a way that the mandatory requirements are listed separately, and some recommendations are also given that the event organizer may take into account, but does not have to. The chapter also contains the establishment and future implementation of the guidelines completed during the work. The guidelines for organizing environmentally friendly public events in Saku municipality were approved by the Saku Municipal Government on 26.03.2024 with order no. 209. From that point on all organizers of public events in Saku municipality are obliged to comply with the mandatory requirements stated in the guidelines. The organizers of public events are also obliged to apply for a permit to organize a public event from the municipal government, with the decision of which the Saku municipality's environmentally friendly public events guide will also be forwarded to the applicant.

The second chapter of the practical section contains interviews conducted with the managers of two major event organizers in Saku municipality, Saku Municipality's Culture Center and Saku Municipality's Youth Center. In the course of the interviews, the event organizers' previous experiences in conducting environmentally friendly events, related bottlenecks and their suggestions for better future cooperation with the Saku Municipal Government for organizing environmentally friendly events were mapped. During the interview, it became clear that according to the organizers of the event that their events have been quite environmentally friendly so far, but there are still aspects that need improvement. For example, the complexity of the system for implementing reusable food containers and the limited budgetary resources were cited as a point of concern, which is why they have not been able to make some of the necessary investments to make the events more environmentally friendly. Both event organizers pointed out that they hope to cooperate more with the Saku Municipal Government in order to organize events in an environmentally friendly way, and they see the need for additional training.

VIIDATUD ALLIKAD

- [1] R. Raj ja J. Musgrave, *Event Management and Sustainability*. CAB International, 2009.
- [2] The University of Melbourne, „Sustainable Events Guide”. 2021. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: https://sustainablecampus.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0010/3637027/Sustainable-Events-Guide.pdf
- [3] Julie's Bicycle, „Julie's Bicycle Practical Guide: Waste Management at Outdoor Events”. 2014. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: https://juliesbicycle.com/wp-content/uploads/2022/01/Waste_outdoor_events_guide_2015.pdf
- [4] K. Kalle, „Kuidas muuta sündmused keskkonnanahoidlikumaks?” Acento, 3. juuni 2021.
- [5] Saku Vallavalitsus, „Tutvustus - Saku Vallavalitsus”. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.sakuvald.ee/tutvustus>
- [6] Saku Vallavalitsus, „Saku Vallavalitsuse keskkonnapoliitika”. 6. oktoober 2022. [Online]. Available at: <https://www.sakuvald.ee/documents/379795/36863841/15-U+lisa+Saku+Vallavalitsuse+keskkonnapoli....pdf/a567e82a-520f-4cba-8363-861c06fd516d>
- [7] Riigi Teataja, „Saku valla arengukava 2035+”, Riigi Teataja. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.riigiteataja.ee/akt/429102019024>
- [8] Saku Vallavalitsus, „Vallavalitsuse koosseis - Saku Vallavalitsus”. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.sakuvald.ee/vallavalitsuse-koosseis>
- [9] Saku Vallavalitsus, „Komisjonid - Saku Vallavalitsus”. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.sakuvald.ee/komisjonid>
- [10] Saku Vallavalitsus, „Struktuur - Saku Vallavalitsus”. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.sakuvald.ee/ametnikud5>
- [11] Rahandusministeerium, „Kohalikud omavalitsused”. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.fin.ee/kohalikud-omavalitsused#kohaliku-omavalitsus>
- [12] Saku Vallavalitsus, „Saku valla kalender”, Saku valla kalender. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.sakuvallakalender.ee/>
- [13] Saku Vallavalitsus, „Keskkonnasõbralik üritus - Saku Vallavalitsus”. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.sakuvald.ee/keskkonnasobralik-uritus>
- [14] R. Lilleorg, „Saku kevadlaad läbi lõviprillide”, *Saku Sõnumid*, juuni 2022. [Online]. Available at: https://www.sakuvald.ee/documents/379795/34781796/SakuSonumid_juuni2022_compressed+%b281%29.pdf/f02f7d93-9968-4534-8b56-7ba04716a7a8
- [15] M. Piirsalu, „Sack von Sound tõi Sakku erakordsed artistid nii lähedalt kui kaugelt”, *Saku Sõnumid*, august 2022. [Online]. Available at: <https://www.sakuvald.ee/>

- documents/379795/33340166/SakuS%C3%B5numid-08-22_compressed.pdf/9b755d2a-bcfc-4439-95f8-a7a294dcfaf2
- [16] „Jäätmehierarhia“, EUR-Lex. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/ET/legal-content/glossary/waste-hierarchy.html>
- [17] Kliimaministeerium, „Jäätmed“, Kliimaministeerium. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://kliimaministeerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/jaatmed>
- [18] „EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2019/904, 5. juuni 2019, teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta“. Euroopa Liidu Teataja, 5. juuni 2019.
- [19] Riigi Teataja, „Pakendiseadus“, Riigi Teataja. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.riigiteataja.ee/akt/107032023017#para5>
- [20] Kliimaministeerium, „Ühekordse plasti direktiiv“, Kliimaministeerium. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://kliimaministeerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/ringmajandus/uehekordse-plasti-direktiiv#tutvustus-olulisemat>
- [21] O. Kask et al., *Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse kommentaarid*. SA Keskkonnaõiguse Keskus, 2015.
- [22] Manchester City Council, „Reusable Cups at Events: Why It Matters And How To Do It“. 2021. [Online]. Available at: <https://www.vision2025.org.uk/wp-content/uploads/2021/10/Reusable-cups-guide-why-and-how.pdf>
- [23] Earth Overshoot Day, „Country Overshoot Days 2024“, Earth Overshoot Day. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://overshoot.footprintnetwork.org/newsroom/country-overshoot-days/>
- [24] A. Kearns, „Producing Sustainable Events“, BeEvents. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.beeventsdesign.com/producing-sustainable-events/>
- [25] SA Rohetiiger ja Keskkonnaministeerium, „Pakendite disainijuhend“. juuli 2022. [Online]. Available at: https://rohetiiger.ee/wp-content/uploads/2022/08/Pakendite-disainijuhend_2022_Rohetiiger.pdf
- [26] P. Bajpai, „15 - Environmental Aspects of Recycling“, *Recycling and Deinking of Recovered Paper*, P. Bajpai, Toim, Oxford: Elsevier, 2014, lk 271–282. doi: 10.1016/B978-0-12-416998-2.00015-5.
- [27] European Commission, „EU Ecolabel - Paper“. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel/product-groups-and-criteria/paper_en
- [28] D. Murray, „Sustainable Event Planning: The Environmental Benefits of Renting over Buying“, Quest Events. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at:

- <https://www.questevents.com/blog/sustainable-event-planning-the-environmental-benefits-of-renting-over-buying/>
- [29] J. Spangler, „How to Reduce Event Waste from Promotional Items and Giveaways“, Ecosystem Events. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.ecosystemevents.com/how-to-reduce-event-waste-from-promotional-items-and-giveaways-2/>
- [30] A Greener Future, „Food and Drink“, A Greener Future. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.agreenerfuture.com/food-and-drink-1>
- [31] A Greener Future, „AGF Festival Carbon Footprint Report 2022/2023“, 2023. [Online]. Available at: <https://static1.squarespace.com/static/633313551ca2e94aca4f545a/t/64f61774e96b3e7652f25e2f/1693849461967/AGF+Festival+Carbon+Footprint+Report+v2.0.pdf>
- [32] A Greener Festival, „The Good Food for Festivals Guide“. A Greener Festival, 2012. [Online]. Available at: https://static1.squarespace.com/static/633313551ca2e94aca4f545a/t/64a59a753913934604a63d34/1688574584697/GOOD_FOOD_GUIDE_FOR_FESTIVALS.pdf
- [33] Põllumajandus- ja Toiduamet, „Mahepõllumajandus ja mahetoidu märgistamine“, Riigiportaal. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.eesti.ee/et/tarbijakaitse/tarbimine/mahepõllumajandus-ja-mahetoidu-maergistamine>
- [34] Põllumajandus- ja Toiduamet, „PMAIS Avalik Vaade“, Mahepõllumajanduse tootjad. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://portaal.agri.ee/avalik/#/mahe>
- [35] J. Poore ja T. Nemecek, „Reducing food’s environmental impacts through producers and consumers“, *Science*, kd 360, lk 987–992, mai 2018, doi: 10.1126/science.aag0216.
- [36] European Commission, „ECI on availability of vegan meals“, European Commission. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6244
- [37] Pacific Institute, „Bottled Water and Energy: Getting to 17 Million Barrels“. detsember 2007. [Online]. Available at: https://pacinst.org/wp-content/uploads/2007/02/bottled_water_factsheet.pdf
- [38] E. Piirsalu, H. Moora, ja K. Väli, „The generation of food waste and food loss in the Estonian food supply chain“, mai 2022, doi: 10.51414/sei2022.018.
- [39] Sotsiaalministeerium, „Toidu annetamine“, Sotsiaalministeerium. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.sm.ee/toiduannetamine>

- [40] Food Saving Event, „Event Catering Food Waste Reduction Guideline“. Food Saving Event, 2017. [Online]. Available at: https://eu-refresh.org/sites/default/files/Food_Saving_Event_Guide.pdf
- [41] Y. Chen, A. K. Awasthi, F. Wei, Q. Tan, ja J. Li, „Single-use plastics: Production, usage, disposal, and adverse impacts“, *Science of The Total Environment*, kd 752, lk 141772, jaan 2021, doi: 10.1016/j.scitotenv.2020.141772.
- [42] A. Sisson, A. Grisamore, ja J. Jang, „Green Practices with Reusable Drinkware at Music and Sporting Events: A Hospitality Undergraduate Student Perspective“, *Journal of Hospitality & Tourism Education*, kd 33, lk 1–13, veebr 2020, doi: 10.1080/10963758.2020.1726772.
- [43] C. Nowell, „The disposable cup crisis: what’s the environmental impact of a to-go coffee?“, *The Guardian*, 22. jaanuar 2024. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.theguardian.com/environment/2024/jan/22/disposable-coffee-cups-environmental-impact>
- [44] B. Carney Almroth, A. Carle, M. Blanchard, F. Molinari, ja A. Bour, „Single-use take-away cups of paper are as toxic to aquatic midge larvae as plastic cups“, *Environmental Pollution*, kd 330, lk 121836, aug 2023, doi: 10.1016/j.envpol.2023.121836.
- [45] Happycups, „How many cups are used at festivals each year, are re-useable better?“, Eco Friendly Printed Cups | Est 2013 | Festival Cups and Coffee Cups. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://happycups.co.uk/re-usable-cups-for-festivals/>
- [46] Kliimaministeerium, „Jäätmete liigiti kogumine“, Kliimaministeerium. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://kliimaministeerium.ee/liigitikogumine>
- [47] A Greener Future, „A Greener Future Juicy Stats“. 2022. [Online]. Available at: <https://static1.squarespace.com/static/633313551ca2e94aca4f545a/t/659582ad80fb0a2d10a56c4b/1704297135256/juciystats2022.jpg>
- [48] StopWaste.Org, „Special Event Best Practices Guide“. 2007. [Online]. Available at: <https://www.stopwaste.org/sites/default/files/Documents/specialevents-swp.pdf>
- [49] Rethink Waste Tasmania, „A Guide to Preparing an Event Waste Management Plan“. 2022. [Online]. Available at: <https://rethinkwaste.com.au/wp-content/uploads/2022/02/A-Guide-to-Preparing-an-Event-Waste-Management-Plan.pdf>
- [50] D. W.-L. Wu, P. J. Lenkic, A. DiGiacomo, P. Cech, J. Zhao, ja A. Kingstone, „How does the design of waste disposal signage influence waste disposal behavior?“, *Journal of Environmental Psychology*, kd 58, lk 77–85, aug 2018, doi: 10.1016/j.jenvp.2018.07.009.

- [51] SA Things, „Projektist“, Liigitikogumine. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://liigitikogumine.ee/projektist>
- [52] marcolivier, „EURO 6 emission standard - what is this about? GreenChem AdBlue4you“, Greenchem. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.greenchem-adblue.com/euro-6-emission-standard-int/>
- [53] A Greener Future, „Local Environments“, A Greener Future. Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.agreenerfuture.com/local-ecosystems-1-1>
- [54] K. Perez, „With event sustainability on the agenda, is corporate swag dead?“ Vaadatud: 29. aprill 2024. [Online]. Available at: <https://www.penguins.co.uk/blog/with-event-sustainability-on-the-agenda-is-corporate-swig-dead>
- [55] British Council, „Sustainability toolkit for festival managers“. 2022. [Online]. Available at: <https://static1.squarespace.com/static/633313551ca2e94aca4f545a/t/647de66497b1a97fcacc20e2/1685972592715/BC-SMP-Toolkit.pdf>
- [56] M. Jones, *Sustainable Event Management A Practical Guide*. London: Routledge, 2017.
- [57] T. Piigli, „Intervjuu Saku Valla Kultuurikeskuse juhatajaga“, 25. aprill 2024.
- [58] K. Otstavel, „Intervjuu Saku Valla Noortekeskuse juhatajaga“, 25. aprill 2024.

LISAD

Lisa 1. Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhend

Lisa 2. Intervjuu küsimused

Lisa 1. Saku valla keskkonnahoidlike avalike ürituste korraldamise juhend

KINNITATUD

Saku Vallavalitsuse 26.03.2024

korraldusega nr 209

SAKU VALD
Läbi rohelise akna

SAKU VALLA KESKKONNAHOIDLIKE AVALIKE ÜRITUSTE KORRALDAMISE JUHEND

Selleks, et korraldada üritust, mille keskkonnajalajalg oleks võimalikult väike, on oluline pöörata tähelepanu erinevatele aspektidele. Mõju keskkonnale algab juba ürituse planeerimisest ning jätkub ka pärast ürituse lõppu, mistõttu tuleb kõik tegevused hoolikalt läbi mõelda, et vähendada negatiivset keskkonnamõju.

Antud juhendis on toodud välja järgmised üritusega kaasnevad keskkonnaaspektid: ressursitõhusus, toitlustamine ja toidunõud, jäätmete liigiti kogumine, transport, ümbritsev keskkond ning kommunikatsioon.

Iga keskkonnaaspekt sisaldab kohustuslikke nõudeid ja ka soovitusi.

Üritusega kaasneva negatiivse keskkonnamõju leevendamiseks on oluline täita juhendi kohustuslikke nõudeid.

Anname nii oma panuse rohelisema Saku valla heaks.

Ressursitõhusus

Kohustuslik

- Dekoratsioonid ja muu materjal peavad olema **korduskasutatavad või ringlussevõetavast materjalist** valmistatud.
- Reklaammaterjalid on kujundatud nii, et neid oleks **võimalik korduvalt kasutada**, nt kasutatud pole aastaarve või kuupäevi.
- Inventari, materjali, meeneid ja vahendeid tellitakse vastavalt vajadusele nii, et **ülejäägid oleksid minimaalsed**. Inventari ei ole liigselt pakendatud.
- **Välditakse paberil olevaid materjale** (kutsed, trükised jm) ning need asendatakse elektrooniliste alternatiividega. Paberkandjal info edastamise puhul kasutatakse ringlusse võetud **ökomärgisega paberit** ja **keskkonnasõbralikke trükivärve**.

Soovituslik

- Enne peoinventari, dekoratsioonide või muude vahendite ostmist kaalutakse eelnevalt nende **rentimist või tuttavatelt laenutamist**.
- Taime- ja lillekaunistuste puhul on eelistatud **kohalikud ja hooajalised** või kasutatakse taimede renditeenust.
- Transpordiga kaasneva süsinikujalajälje minimeerimiseks eelistatakse **teenusepakkujat, kes asub võimalikult lähedal** ürituse toimumiskohale.
- Meeneid ja kinke tellitakse ning jagatakse **nii vähe kui võimalik**.
- Meenete jagamisel eelistatakse **keskkonnahoidlikke ja praktilisi variante** ning mitte ühekordse kasutusega asju.

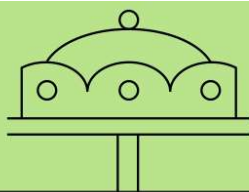
Mis on ringlussevõetav materjal?

Ringlussevõetav materjal on eelkõige monomaterjal ehk ühe ja sama liigi materjalist koosnev.

Plastid:
PET, PP, LDPE, HDPE
Eelistatult läbipaistev ja värvitu plast.

Klaas, metall, paber ja papp.

Kasutatud on minimaalselt trükivärve, liime, etikette ja muid võõriseid, mis võivad takistada ringlussevõttu.

Toitlustus ja toidunõud

Kohustuslik

- Ühekordsete plastist joogikörte, segamispulkade ja kokteilikaunistuste kasutamine on keelatud.
- Serveerimisnõude puhul on **kohustuslik kasutada korduskasutatavaid nõusid**. Osalejatel lubatakse kaasa võtta oma korduskasutatavad joogipudelid, topsid ja toidunõud.
- Osalejatele on **kättesaadav tasuta joogivesi**.
- Vältida tuleb väikepakendites maitseaineid ja lisandeid (sool, suhkur, pipar, piim, kohvikoor, mesi, moos, jogurt jms).
- Igal võimalusel **tuleb vältida toidu raiskamist**. Toidu ja joogi ettevalmistamisel tuleb arvestada üritusel osalejate arvu ja nende vajadusega.

Soovituslik

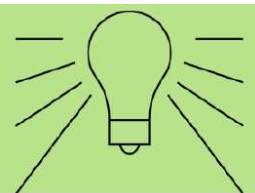
- Ürituse toimumispaigas on **võimalus oma korduskasutatavaid nõusid veega loputada**.
- Vältitakse pudelivee serveerimist.
- Kui üritusel pakutakse toitu, siis **eelistatakse mahetoodangut, kohalikku toitu ja hooajalisi saaduseid**.
- Kohvi, tee, suhkru ja šokolaadi puhul jälgitakse, et tootel oleks **õiglase kaubanduse märgis** (Fairtrade).
- Ürituse toitlustaja valimisel eelistatakse selliseid teenusepakkujaid, kes rakendavad oma tegevuses **keskkonnateadlikke valikuid**. Menüü sisaldab ka valikuid, mis on 100% taimsed (vegan).
- Toitu ei serveerita üleliigselt suures koguses, sest toitu, mis on juba kord välja pandud, ei saa enam annetada.
- Kui toitu jääb üle, siis **võimaldatakse ja pakutakse allesjäänud toitu ürituse meeskonnale või osalejatele kaasa võtta**. Eelistatavalt toimub see korduskasutatavate nõudega ehk sellekohane teave edastatakse meeskonnale või osalejatele juba enne üritust.

Toidu annetamine

Toidu annetamiseks on võimalik teha koostööd erinevate heategevus-organisatsioonidega.

Lisainfo toidu annetamise kohta leiad: www.sm.ee/toiduannetamine

Jäätmete liigiti kogumine

Kohustuslik

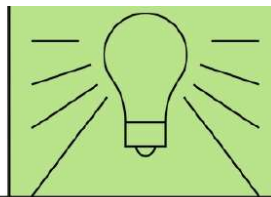
- Jäätmete liigiti kogumise kohustus rakendub nii üritusel osalejatele, korraldajatele kui ka kauplejatele.
- Eraldi peab ürituse territooriumil koguma minimaalselt **plast- ja metallpakendit ning joogikartongi, biojäätmekogumiskohas** ning suunama need ringlusse, andes need liikide kaupa jäätmekäitlejale üle.
- Sõltuvalt ürituse iseloomust peab jäätmeliike olema üritusel rohkem, näiteks kui üritusel müüakse pandipakendis tooteid, siis peab olema ka panditaara kogumiskoht.
- Jäätmete liigiti kogumine **peab olema tagatud igas jäätmepunktis** ehk kindlasti ei piisa vaid sellest, kui ühes kogumiskohas on erinevate jäätmeliikide mahutid ning ülejäänud kohtades on vaid segaolmejätmete mahuti.
- Jäätmemahutite märgistamiseks tuleb kasutada lisaks jäätmeliigi nimetusele ka **jäätmeliigile vastavat tunnusvärvi ja piktogrammi**. Sildid mahutitel peavad olema piisavalt suured ja paigutatud nii, et need oleksid lihtsasti loetavad ning paistaksid juba kaugelt.
- Jäätmekotte või mahuteid peab olema ürituse territooriumil **piisavas koguses** ja need peavad olema **piisava mahuga, et vältida ületäitumist**.
- Kui juhtub, et mõni jäätmemahuti saab täis, siis tuleb see **esimesel võimalusel tühendada**. Kõige parem on, kui keegi ürituse korraldusmeeskonnast hoiaks selleks pidevalt jäätmemahutitel silma peal.

Jäätmete tunnusvärvid

Kokkuleppel kasutatakse üle-eestiliselt jäätmeliikide tähistamiseks järgmiste tunnusvärve:

- Pakendijäätmed (plast- ja metallpakend ning joogikartong) – kollane
- Biojäätmekogumiskohas – pruun
- Segaolmejäätmekogumiskohas – must
- Pandipakend – roheline
- Klaaspakend – roheline
- Papp- ja paber (pakend) – sinine

Jäätmete liigiti kogumine

Soovituslik

- Prügikotiraame kasutades tuleb jäätmeliikide eristamisel kasuks **eri värvide kilekottide kasutamine**, nt segapakend – läbipaistev/kollane, segaolmejäätmed – must, biojäätmed – roheline/pruun.
- Suurematel üritustel kasutatakse liigiti kogumise kvaliteedi parandamiseks **rohesaadikuid**, kes suunavad ürituse külastajaid oma jäätmetega õige mahuti juurde. Rohesaadikud võivad olla näiteks vabatahtlikud, õpilased/tudengid või malevlased.

Piktogrammid ja juhendid

Jäätmeliikide
piktogrammid leiad:
liigitikogumine.ee

Jäätmete liigiti kogumise
juhendid leiad
Kliimaministeeriumi
kodulehelt:
[kliimaministeerium.ee
/liigiti-kogumise-
juhendid-ja-sildid](http://kliimaministeerium.ee/liigiti-kogumise-juhendid-ja-sildid)

Transport

Kohustuslik

- Selleks, et transpordi jalajälge juba ennetavalt vähendada, tuleb **ürituse toimumiskoht võimalikult lähimõeldult planeerida**, arvestades ligipääsetavust jalgsi, jalgratta ja ühistranspordiga. Kindlasti peab üritusel olema tagatud **turvaline jalgratta vm kergliikuri parkimise** võimalus.
- **Info ühistranspordi võimaluste kohta** peab olema osalejatele edastatud vähemalt nädal enne ürituse toimumist. See teave peaks kindlasti sisaldama võimalikke ühistranspordiliike (rong või buss), väljumisaegu, peatusi ja ka piletiinfot.
- Koos ühistranspordi infoga tuleb osalejaid teavitada ka **jalggratta või kergliikuriga ligipääsu võimalusest**, sh sellest, kas asukohta viib jalgrattatee ning kas ürituse alal on võimalik turvaliselt oma sõiduvahendit hoiustada.

Soovituslik

- Motiveerimiseks on tublide rattaga liikujate jaoks välja mõeldud **preemia**.
- Üritusele bussi tellides eelistatakse **väikese CO2 heitmega sõidukeid** (nt gaasibussid, heitnormile EURO6 vastavad bussid).

Kasulik info

Saku valla jalg- ja jalgrattateed leiad [siit](#).
Jaga seda kaarti ka üritusel osalejatele.

Ümbritsev keskkond

Kohustuslik

- Pärast ürituse toimumist peab sealne ümbritsev keskkond jääma **sama heasse seisukorda kui enne**.
- Maas olevad jäätmed tuleb koheselt **koristada** ja kahjustunud pinnase puhul tuleb kasutusele võtta **parandusmeetmed** (nt muru külvamine).
- Maapinnal lõket tehes tuleb sellel silm peal hoida ja kasutusele võtta kõik ettevaatusabinõud.
- Lõkkesse ei tohi kallata süütevedelikke vm ohtlikke aineid ja jäätmeid.
- Lõkkes tohib põletada vaid kuiva puitu, oksti ning paberit ja pappi.
- Ürituse **heli või valgus ei tohi häirida ümbruskonda**.

Soovituslik

- Tundlikumate alade (vanad puud, veekogud vms) kaitsmiseks on paigaldatud piirded või viited.
- Keelata autode parkimine haljasaladel.

Kommunikatsioon

Kohustuslik

Korraldusmeeskond

- Kogu ürituse meeskond **mõistab keskkonnahoidlike põhimõtete olulisust** ja kõik tegutsevad vastavalt.
- Meeskonnast on välja valitud **isik, kes vastutab keskkonnahoidlike nõuete** sätestamise ja täitmise eest.

Koostööpartnerid

- Koostööpartneritele **tutvustatakse keskkonnahoidlike põhimõtteid** enne koostöölepingu sõlmimist.
- Koostööpartneritele edastatakse **vastavad juhendid** (nt liigiti kogumine) ja kindel kontakt, kelle poole küsimuste korral pöörduda.

Osalejad/külastajad

- Keskkonnahoidlikest meetmetest tuleb osalejaid teavitada **vähemalt nädal aega enne** ürituse toimumist.
- Info jäätmemahutite, korduskasutatavate nõude tagastuse, joogiveekraanide jms kohta peab olema **arusaadav ja hästi nähtav** (tähistatud viitadega).

Soovituslik

- Üritusele eelnevas kommunikatsioonis julgustatakse osalejaid **oma nõusid kaasa võtma**, ürituse toimumiskohta **ühistranspordiga tulema** jne. Osalejatele tutvustatakse juba varem **korduskasutatavate nõude süsteemi**. Näiteks kui nõusid saab soetada vaid sularahas, siis see info edastatakse näiteks koos üritusele lähima sularahautomaadi asukohaga.
- Ürituse alal on sildid ka **muude keskkonnaalaste meeldetuletustega**.

Lisa 2. Intervjuu küsimused

1. Milliseid üritusi korraldate?
2. Kus peamiselt üritusi korraldate?
3. Millisel Teie üritusel on kõige rohkem osalejaid ja kui palju?
4. Milline võiks Teie arvates olla Teie kõige suurema keskkonnamõjuga üritus ja miks?
5. Kas olete teadlikud üritustega kaasnevatest keskkonnamõjudest? Tooge paar näidet, kuidas Teie üritus võib keskkonda mõjutada.
6. Milliseid keskkonnahoidlike aspekte olete seni ürituste korraldamisel rakendanud ja miks? Millisele valdkonnale olete seni kõige rohkem tähelepanu pööranud?
7. Millises valdkonnas on Teie hinnangul kõige keerulisem keskkonnahoidlike põhimõtteid rakendada? Millises kõige lihtsam? Miks?
8. Millised on teie meelest takistused keskkonnahoidlike ürituste korraldamisel? Mis on kõige raskem?
9. Kuidas saaks vallavalitsus või vallavalitsuse arendus- ja keskkonnateenistus Teid kõige paremini toetada? Millisest infost või teadmistest tunnete puudust?